

ZVONA VELIKE SUBOTE

J. WEISSGERBER

18395

Josip Weissgerber D. I.

Zvona Velike Subote

ŽIVOTOPIS HRVATSKOG VELIKANA PETRA BARBARIĆA

ZAGREB 1967.

S DOPUŠTENJEM CRKVENIH I REDOVNIČKIH POGLAVARA

Izdao i odgovara
Ivan Šeb, Zagreb, Palmotićeva ul. 33
Tisak »Plamen« — Slavonski Brod, 1967.

PETAR BARBARIĆ

PREDGOVOR

Pedesetgodišnjica Petra Barbarića prošla je 1947., a da ništa o njemu nije moglo biti izdano. Šezdesetgodišnjica 1957. isto tako. Pred vratima smo sedamdesetgodišnjice njegove smrti 1967. — Ovaj kratki životopis neka posluži obnovi uspomene na tog mladog uzora. Da ga bolje razumijemo potrebno je oživjeti ideale za koje je on živio. Stoga smo napisali UVOD, jednu kratku esejističku ascetiku. Nemamo više mnogo mladića uspravne duše, slobodnih pobjednika nad tjelesnim porivima, mladića prožetih duševnom energijom i oduševljenih za ideale. Nemamo ih, nažalost, mnogo.

Nastojao sam da čitatelj dođe u što prisniji dodir s dokumentima skupljenim prigodom procesa za beatifikaciju. Nastojao sam da životopis bude ipak što kraći. Stoga su svi kratki i sažeto izrečeni citati navedeni doslovno u starinskom ruhu, s đačkim pogreškama, sa seljačkim eliptičnim rečenicama, koje normativna gramatika — ili bolje je reći za naše prilike: normativni gramatičari nisu prihvatili. — Očekujemo da će čitatelj znati apstrahirati i od stare retorike koja se ovdje ondje pojavljuje. Ona je imala svoje opravdanje tražeći neobične i izvještačene stilizacije. S malo više milosrđa mogli bismo reći i »vješte stilizacije«. Ta je retorika danas izašla iz običaja. Naše doba voli sadržajnu

mutnost, pa i leksikalnu izvještačenost, ali ne podnosi sintaktičku zamršenost, tako zvanu klasičnu periodu, pogotovo ako je podgrijana romantičnim zanosom. Navode se izjave samog Petra Barbarića. Osjetit ćemo i kod njega utjecaj stare retorike u kojoj su đake vježbali u sjemeništu, i koja je još pri koncu prošlog stoljeća obilno cvjetala. Osjetit ćemo i starinski jezik koji se poput navlake prevlači preko seljačkog hercegovačko-bosanskog govora. »Starinski jezik«, tako ga nazivamo mi danas jer je jedna druga jezična struja prevladala i prekinula u mnogočem s jezičnom tradicijom iliraca romantičara. Nadam se da ćemo smoći toliko kulturne elastičnosti pa nećemo zapinjati na tim arhaizmima, nego ćemo osjetiti ethos, doživljajni žar ispod tih stilskih tvorevina. — Kod samog Petra Barbarića primjećuje se kako je u zadnjoj bolesti opet provrla svježina narodne hercegovačke dikcije, a retorske dotjeranosti nestalo je pred misterijem blize smrti. Stari stil travničkog sjemeništa osjetit ćemo naročito u nekoliko njegovih govora na akademijama te u pismima kolegama i bogoslovima iz istog razdoblja.

Naslov knjizi »Zvona Velike subote« izabrali smo jer je Petar Barbarić umro na Veliki četvrtak, a sprovod je obavljen na Veliku subotu iza uskrsne liturgije koja se prije sadašnje liturgijske obnove slavila na Veliku subotu dopodne. Njegov je sprovod krenuo iz sjemeništa u 10 sati iza velikosubotnjih obreda. Svi su osjetili da njegovoj smrti pristaju veseli pobjednički zvuci uskrsnih zvona. Nešto slično doživjeli smo u zagrebačkom dječačkom sjemeništu na Šalati kod requiema za svete uspomene kardinala dr. Alojzija Stepinca. Nakon mise i odrješenja pjevački je zbor sve u crkvi iznenadio time što je svečano zapjevao Hallerov »Tu es Petrus« = Ti si Stijena i na toj stijeni sagradit ću crkvu svoju. Svi su odreda čestitali zboru: »Sjajno ste se sjetili, niste mogli bolje . . .« na toj stijeni sagradit ću crkvu svoju!« — Ima naime momenata kad ustaljeni pogrebni običaji svojom turobnom težinom ne odgovaraju. Ima naime krasnih trijumfalnih smrti, ima sprovoda kojima pristaju uskrsna zvona, »Zvona Velike subote«.

Refleksijama o zvonima kao simbolu ljudskih srdaca završava životopis Petra Barbarića, nadodano je još samo poglavlje: »Čudne se stvari događaju.«

A nama svima neka Petar Barbarić izmoli kod Boga da naši životi ne odjekuju čovječanstvom kao prepukla ili zablaćena zvona.

Zagreb, 22. IX 1966.

Pisac

UVOD

Nikoga, mislim, ne treba uvjeravati da je čovjekov život nešto nedovršeno. Nitko ne ostvaruje potpuno u ovom zemaljskom životu ono za čim teži. U mnogome se ne probudi pravi čovjek, ono autentično u dubinama duše. Koliki ostanu kroza sav život sebi samima nejasni. Ne uvide da teže za potpunom istinom, savršenom ljepotom i neograničenom dobrotom. Zapnu u simbolima i pričama ovoga života, posebno u ljudskoj ljubavi, i ne uvide da su to simboli i najave jedne konačne stvarnosti koja se u ovom životu ne dostiže.

Bijedan čovjekov svršetak u starosti, bolesti i smrti nemilosrdno kida optimizam zemaljskih perspektiva: čovjek je torzo, nešto nedovršeno. Između onoga što postizava i onoga što želi postići širi se beskraj.

Ako želimo ostvariti čovještvo u najboljem obliku, moramo uzeti u obzir i ovu veliku životnu orijentaciju kao i subjektivnu zrelost ličnosti. — Teško, naime, možemo nazvati velikim čovjeka koji ne traži smisao života iznad zemaljskih zanimanja i dalje od grobne rake. Ne možemo smatrati velikim onoga koji barem iskreno ne traži smisao života i ne drhće pred konačnim pitanjima egzistencije, ako već i živi u tako nezdravoj tradiciji da ne nalazi jasne formulacije za svoje autentične težnje. Ne možemo smatrati pravim čovjekom onoga tko misli da mu je dosta život od kolijevke do groba. I što tko snažnije teži za nečim višim, što jasnije, i osobnije i temeljitije riješi posljednja čovjekova pitanja, to je veći čovjek. Idealan čovjek morao bi samostalno riješiti životna pitanja, preispitati tradicije koje je primio u obitelji i narodu, da ono što zaista vrijedi izabere za sadržaj svoga života. Ta se samostalnost i životna zrelost očituje i u tom da ode dalje od svoje okolice: ako je nedostatna da je popuni; ako je kriva da je napusti i potraži istinu; ako je istinita, da — poput dvanaestgodišnjeg Isusa u hramu — iznenadi i svoje odgojitelje dosljednošću i energijom kako tu istinu provodi u djelo.

Razvijen i velik čovjek nije potezan od okoline, nego je premašuje i povlači za sobom svojim idealima. Slabića nosi struja. Ako je ta struja dobra, slabić će je reducirati na prilično bijedan ostatak. Jaka samostalna ličnost premašuje dobro i daje svojoj okolini nešto još bolje.

Ako gledamo subjektivnu stranu čovjekova razvoja, znademo da mu je razvoj polagan i da nema mnogo potpuno zrelih ličnosti. Pogotovo u našoj civilizaciji koja ljude podržava u umjetnoj nezrelosti, jer je hedonistička (uživalačka), bez ideala. Objektivna i subjektivna čovjekova veličina idu prilično uporedo. No ne mora tako biti. Ima ljudi koji su ozbiljni i kao psiholološki tip prilično uspjeli. Odaju sređenost i prilično dobro funkcioniraju u društvu, ali se nisu razvili do naročite misaone prodornosti i samostalnosti. Njihovo djetinjstvo bilo je sretno, ne nose ni kompleksa, ni težih trauma (duševnih potresa), »accepit animam bonam« primio je dobru dušu, temperamenat im je tih, bez jačeg potiska strasti, pa ih obično životna ra-

čunica i korist dovedu do sređenosti. U svakidašnjici i običnim uvjetima takvi ljudi prilično zadovoljavaju, ali bi u težim kušnjama sigurno zatajili. Neke jasnoće, samostalnosti i veličine u njihovim životima nema, ali bi malograđanski psihijatar bio s njima zadovoljan. Po takvom tipu definiran je pojam psihički zdrave osobe: čovjek ni vruć, ni hladan, prosječan u malograđanskom smislu, čovjek iz mase, koji teče tokovima mode, običaja i javnog mišljenja, čovjek na kojega računaju statističari, demagozi, političari i komercionalisti. Kome se takav čovjek sviđa, nosi u sebi karikaturu savjesti i u opasnosti je da se nikad ne popne do pravog i potpunog čovještva. Umjetnici upravo instiktivno zaziru od atmosfere prosječnog čovjeka. Tek misterij smrti, kome se svi neminovno približujemo, zna spasiti ovakve iz prosječnosti, tako da im barem konac života zasja u samostalnosti i veličini, ali bez muževne snage, nego u rezignaciji staračkog propadanja. Veličina toga života jest pokajnička, i nijedan mladi čovjek ne bi smio prihvatiti da ovako, istom u zadnji čas, mora demantirati i osuditi čitav svoj prošli život.

Ima i ljudi neobično snažnog potiska, samostalnih i udivljenja vrijednih, ali nose u sebi nešto bolno, nemirno, otrovno, neuravnoteženo ... Životni im je put taman. Oni strše među nama, a psihijatri i psiholozi uvrštavaju ih među svoje pacijente. U njihovu životu zrcali se teško, ljubavlju neprogrijano djetinjstvo, ljudi protesta, neuspjeli u svom afektivnom razvoju, pa cijeli život bez uspjeha traže ravnotežu. Zadivljuju nas svojim naporima, potreseni smo njihovom tajnovitošću i tragikom. Da imamo pravih majki i sređenih obitelji, takovih ljudi ne bismo imali. I među svecima ima ovakovih iz teških prilika, i oni su kojiput interesantniji od onih jasnih, uzraslih bez čvorova i neobičnosti. Često nas baš te nastranosti i ekstremnosti ovih divnih, ali duševno unesrećenih junaka više privuku nego »neproblematični« slučajevi. Jer mi smo bolesni, i sve bolesniji, u koliko obiteljska ljubav, bračna vjernost i zdravi odgoj sve više iščezavaju iz naše hedonističke civilizacije. Treba nam provodiča i kroz stranputice života. Kod mnogoga sveca naići ćemo na ovaj grč otpora prema teškoj baštini prošlosti. Svetost im je originalna, ali nedostaje sređenosti. Mnogi se čak ne bi ni razvili u heroje da nisu bili prisiljeni na neprestani otpor protiv teške baštine iz svoje obitelji.

Konačno ipak moramo dati prednost čovjeku koji je i objektivno i subjektivno zdrav, makar i ne bio tako interesantan i romantičan. Očekujemo da će jednog dana naša kultura u Crkvi i izvan nje sazreti do muževnosti, pa će ovakvi ljudi, koji ne nose mnogo dijalektičkog lutanja u svom životu, postati interesantniji i u većoj cijeni. Doći ćemo do ukusa harmonije i sklada, ideal će nam biti ravan put bez avantura u lijevo i u desno, u crnu i ružičastu romantiku. Isus Krist mjerilo je takova sklada i zdravlja.

Želimo vam, dragi čitatelji, prikazati život jednog mladog čovjeka, da ga prosudite koliko je uspio u objektivnom i subjektivnom smislu. Nosi li u sebi neodoljivu snagu jedne jake ličnosti koja se probija iz prosječnosti do veličine i jasnoće? Kako rješava životne probleme? Koliko discipline i plodnosti, koliko sklada i napretka ima u tom životu? — S druge strane, da li je djetinjstvo i mladost toga mladog čovjeka zdrava? Da li se čovještvo u njemu razvilo u sklad i pravilnost bez nama interesantnih čvorova i avantura? Da li taj čovjek boluje i robuje čemu? Da li vjeruje

u ljubav i dobrotu u čovječanstvu ili je ogorčen u bolesnom protestu? Traži li nejasno ono što nije dobio od majke, oca i roditeljske tople zajednice? Da li je osjećajnost, uza svu snagu potiska, zdrava i u službi spoznaje ili je nikad neosvojeno pobunjeno kraljevstvo protiv kojega su potrebni neprestani herojski napori, a ličnost se razvija kao grčeviti otpor nesimetrično i patološki?

Koliko je — osobito danas — mladih ljudi koji ne žive za krive i nepotpune ideale? — Da se nismo već navikli kao na nešto normalno — psihijatri to onda smatraju zdravim — da su mladi ljudi odani senzacijama, senzacionalnosti i senzualnosti, da je normalno te podlegnu nasrtajima seksualnosti, mora im se to oprostiti, da njihova zaljubljenost mora biti raspuštena, jedno robovanje i pijanstvo s teškim posljedicama. Zašto mi od mladog čovjeka i ne očekujemo jasnoću životne orijentacije, niti dosljednost, niti maksimalnu radinost? Mi im opraštamo nesređenost, opraštamo im romantičnost, sve pretjeranosti u lijevo i u desno. Ako su dobri, očekujemo samo neku ushićenu nekritičnu dobrotu, koja je u neprestanoj opasnosti da splasne do druge skrajnosti. Godine će, velimo, donijeti muževnost. Kada do te plodne muževnosti dolazimo? Već smo možda kao pravilo dopustili u svojim očekivanjima jedno strašno zakašnjenje, tako da zlorabimo i puštamo da se protrate dragocjene energije prve mladosti od 16. do 25. godine.

Nije dosta da je mladi čovjek dobar i idealan. Ta dobrota treba da je zrela, jasna, zdrava i prosvijetljena. Inače je uvijek u opasnosti da se istroši poput dogorjela plamena. Tko je dobar samo kad ga i dokle ga nose lijepi osjećaji oduševljenja, neće preobraziti svoje obične dane. Naš život nije film izatkan senzacijama, nego ustrajna i dugotrajna služba običnih dana.

Nije dosta, ako je mlad čovjek dobar samo dok je u dobroj okolini s istomišljenicima. On je u tom slučaju dobar samo iz konvencionalnosti, a ne iz duboka i prosvijetljena uvjerenja. Njega nosi val dobrih utjecaja, on nije gospodar svoje sudbine. Tko će mu garantirati da će uvijek biti ovako nošen dobrom okolinom? U drugoj sredini takovi se mijenjaju kao kameleon Malo je mladih ljudi koji su zaista samostalni i koji se svjesno razlikuju od svoje okoline jer su izgradili svoj vlastiti dobri svijet u duši. Da li je ikoja generacija mladih ljudi bila tako nesamostalna pred ljudskim obzirom i modom kao današnja? Naoko izgledaju buntovni i u oporbi s roditeljskim domom, ali zapravo robuju modi, duhu grupe ili duhu razreda...

Nije dosta ako je mladi čovjek dobar neko vrijeme, nošen dobrim raspoloženjem ili dobrom okolinom. Njegova duševnost nije tada čvrsto izgrađena kuća na stijeni, nego na puzavu i nestalnu pijesku, kako je rekao Krist Gospodin (Mt 7, 24-26.) I raspoloženja se mijenjaju, i životna okolina mijenja se više na zlo nego na dobro, ostaje jedino samostalno uvjerenje izgrađeno u ustrajnoj molitvi, ostaju plodovi nutarnjeg vrtlarstva, kako nas je učio Krist Gospodin u priči o sijaču (Lk 8,5.) Ustrajnom molitvom morao bi svatko iz dana u dan podvrgavati i prosvjetljivati i svoju osjećajnost i svoju okolinu.

Tri sudbonosna pitanja svakom mladom čovjeku: Da li si ustrajno dobar? Da li si dobar iz vlastitog uvjerenja? Da li si vjeran svojim načelima i u drugačijoj okolini? — Obično će na sva tri pitanja biti isti odgovor: »da« ili »ne«.

Imamo priliku da s ovog stanovišta proučimo život jednog mladog čovjeka, Petra Barbarića i da prosudimo svoj vlastiti život. Usporedimo se sasvim iskreno s njime. Bit će nam neobično korisno ako se usporedimo upravo s Petrom Barbarićem. On nas neće voditi nekim romantičnim vrletima do nedostiživih ideala. Njegov je život jednostavan, a završio je u 23. godini kad drugi mladi ljudi pokazuju još malo veličine i jasnoće.

A tko je drugog svjetovnog nazora, neka ga promatra kao pedagoški uspjeh.

Petar Barbarić živio je, istina, u sjemeništu 9 mjeseci u godini, no svaki će mladić i djevojka osjetiti da je on rješavao probleme nutrine, koji su jednaki za sve mlade ljude, te njegov život ima opće ljudsko značenje.

Tko je Petar Barbarić?

Umro je u 23. godini života na Veliki Četvrtak 15. travnja 1897., a živio je krasnim životom. Stavljaju ga u niz mladih svetaca kao sv. Alojzija, sv. Stanka i sv. Ivana Berchmansa. U Rimu kod sv. Oca započet je posao da bi ga proglasili blaženim i — ako Bog htjedne — jednom i svetim. Dok se ovako za njega vodi posao oko beatifikacije, ide mu naslov »sluge Božjeg«. Tako bi jedan naš čovjek, sin kršne Hercegovine, dospio među uzore cijelom čovječanstvu.

Za uzor stavila bi ga sv. Crkva. Ona ima od svog osnivača dar nepogrješivosti u objavljenoj nauci. »Idite, dakle, i učinite učenicima sve narode; krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učite ih da drže sve što sam vam zapovjedio. I, evo, **ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta.«** **(Mt 28, 19-20.)** »A Tješitelj Duh Sveti koga će Otac poslati u moje ime, on će vas **učiti sve i podsjetiti na sve što sam vam govorio.«** (Iv 14, 26. Uskr.) »I ja ću zamoliti Oca, i on će vam poslati drugog Utješitelja da **ostane s vama do vijeka.«** (Iv 14, 16.) »A kad dođe taj Duh Istine, on će **vas voditi u svu istinu!«** (Iv 16, 13.) Sam Bog je suradnik Crkve i suodgovoran za sve što Crkva neopozivo odredi u svo-

joj službi naučavanja objavljene Kristove nauke. Pa i sam auktoritet dan Crkvi zahtijeva nezabludnost. Bog je bio dužan da je učini takvom ako joj je dao toliki auktoritet uz tolike prijetnje za one koji ne bi prihvatili njezina naučavanja. »Idite po svem svijetu i naviještajte evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, tko ne uzvjeruje, osudit će se.« (Mk 16, 15-16.) »Tko se vama pokorava, meni se pokorava; tko vas prezire, mene prezire; a tko mene prezire, prezreo je onoga koji je mene poslao.« (Lk 10, 16.) Apostolskom zboru s Petrom kao glavom rekao je Krist Gospodin: »Štogod svežete na zemlji, bit će svezano i na nebesima i štogod razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima.« (Mt 18, 18.) Petru osobno rekao je Isus: »Ti si Petar (= stijena), i upravo na toj stijeni sagradit ću crkvu svoju, i vrata je paklena neće nadvladati. Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskog, i štogod svežeš na zemlji, bit će svezano na nebesima, i sve što razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima.« (Mt 18, 18.) Iza uskrsnuća Petru je i podijeljena ta obećana vlast: »Pasi jaganjce moje... pasi one manje ovce moje... pasi ovce moje.« (Iv 21, 15-16.) Pokušao sam vjerno izraziti razlike grčkog originalnog teksta: **arnìa, probátia, próbata.)** — Ta vlast dana je u svrhu propovijedanja Isusove nauke u konačnom definiranom obliku i zato je ograničena samo na to. Crkva često postupa disciplinski, pa zabrani neosnovane doktrinalne kombinacije koje su se počele širiti i unositi zabunu u Crkvi. Ne želi time izreći konačni sud, nego čuva svoje stado od štetnih i preuranjenih postupaka. Često te disciplinske mjere izda koje rimsko sudište, a ne sam papa. Do IV. stoljeća samo se mučenici štuju u liturgiji. Sv. Martin (316-397)

prvi je nemučenik štovan u liturgiji. A prva službena kanonizacija iz Rima istom je svetog Ulricha iz Augsburga 993. godine. Papa Urban VIII (1623. izabran za papu i vladao do 1644.) odredio je današnji postupak koji je prije pretjerano strog nego blag. Prema tome kanonizacije kroz povijest nemaju isto značenje. S najviše svijesti i s najviše auktoriteta čini to Crkva iza pape Urbana VIII. — Danas je proglašavanje svetaca konkretno naučavanje Kristova ideala svetosti. U tome, šta je Kristova nauka o svetosti, Crkva je nepogriješiva. Historijske činjenice svečeva života već su izvan objavljene nauke. Procjena tih činjenica opet ulazi u doktrinalni zadatak Crkve. No Crkvi je mnogo stalo do toga da i povijesne činjenice budu sigurno ustanovljene. Stoga se sve izvanredno savjesno ispituje, a svjedoci moraju položiti zakletvu pred Bogom. Ni to Crkvi nije dosta: ona traži Božju potvrdu u dva sigurna čuda. Time, istina, nisu isključene historijske pogrješke, jer Božja potvrda po čudu potvrđuje u cjelini da je taj i taj čovjek zaista Božji miljenik, a ne da je sve historijski točno ustanovljeno, jer ljudsko svjedočanstvo, kraj sve zakletvom potvrđene iskrenosti, ostaje ljudsko svjedočanstvo. Stoga Božja potvrda po čudu više daje nego sav proces ispitivanja prije proglašenja blaženim ili svetim. Kod proglašenja blaženim Crkva se još ne kani konačno odlučiti, nego samo dozvoljava liturgijsko štovanje u nekim biskupijama. Za konačno neopozivo proglašenje svetim traže se još dvije nove Božje potvrde na zagovor toga blaženika.

Ni iza pape Urbana VIII nisu sve kanonizacije jednake. Za svaki slučaj treba poznavati kojim je načinom došlo do kanonizacije, t. j. do uvrštavanja u »kanon« = popis liturgijski štovanih svetaca. I danas još Crkva

kojiput samo potvrdi štovanje sveca od davnine štovana, za koga se historijski proces ne može više obaviti, a njegov kult koristi kršćanskom puku. U takvim je slučajevima siguran samo moralni sud, da je svetački lik, kako se pamti o tom čovjeku, zaista uzoran po Kristovoj objavljenoj nauci. Historicitet toga života ostaje problematičan. Tako je nedavno papa Ivan XXIII, po struci povjesničar, odobrio da se skine iz popisa svetih sv. Filomena, jer je historijski vjerojatnije da nije postojala nego da jest. Sud Crkve o njezinu životu ostao je i danas ispravan: crte toga lika odgovaraju Kristovoj nauci, samo je prodrman historicitet toga lika. Ima čak i sigurno legendarnih svetaca. Njihov kult uveden je prije strogih propisa pape Urbana VIII. Crkva ih još ne ukida, jer im je kult rasprostranjen i služi promicanju Kristova ideala svetosti. Time što je jedno ime u katoličkom kalendaru, još ne znači da je historijski sve sigurno. Mislim da će zadnji biti upravo književnici koji će prigovoriti Crkvi što tolerira stanoviti broj uspjelih romana u liturgiji. Oni će čak s ponosom reći da su njihovi romani često uspjeliji poticaj na dobro nego točne historijske biografije. Nekoji će dodati da su njihovi romani potpuno historijski, samo su pojedinosti pokupljene iz biografija i autobiografija mnogih ljudi. Nisu važna imena i mjesta, nego ideja i emocije.

Petar Barbarić, skoro naš suvremenik, neće moći biti uvršten u popis ugodnika Božjih kao lik iz davnih vremena, obavijen u maglu, njega će Crkva proučiti po svojim neobično strogim zahtjevima. Po tim propisima 40 godina iza smrti ne smije se započinjati nikakav službeni proces. Crkva želi da se uspomena na sveca podvrgne koroziji zaboravi, da ta uspomena izdrži promjenu jedne generacije. Zato je službeni proces o Petru Barbariću mogao započeti tek 1937. Dijecezanski proces već je završen i dokumenti su predani u Rim.

Kolika bi to bila korist za našu hrvatsku mladež, kad bi jedan naš čovjek zasjao kao od Boga i od Crkve odobreni ideal? Koliko bi to pomoglo da svi mi što prije upoznamo pravu ljudsku veličinu?!

Sluga Božji Petar Barbarić poznat je u svijetu. Životopis mu je napisan na hrvatskom jeziku u dva izdanja (ovo je treće), na njemačkom u dva izdanja, na francuskom, talijanskom, mađarskom i slovenskom jeziku. — U zadnjim borbama koncem prvog svjetskog rata poginuo je našem Petru slični mladić Nijemac Josip Engling. I za njega se radi da bude proglašen blaženim. On je sebi uzeo upravo našeg Petra Barbarića za uzor. U streljačkim jarcima zapadne fronte pisao je: »Pred nekoliko dana došlo mi je na pamet, kako je lijepo moja nebeska Majka upotrijebila kreposni primjer svojih triju slugu: Barbarića, Corssinija i Gabrijela od Žalosne Gospe, da me povede k savršenstvu. Još se dobro sjećam kako me je životopis Petra Barbarića potakao da budem vjeran u malim stvarima i marljiv u učenju, i kako me ponukao da budem potpun Marijin zbornik.« — Gabrijel od Žalosne Gospe proglašen je već svetim za pontifikata Benedikta XV (1914-1922). Zanimljivo je da Petra Barbarića stavlja na prvo mjesto i posebno se zaustavlja na njegovu utjecaju.

Petar Barbarić toliko je poznat u stranom svijetu pa bi bila sramota da ga mi ne poznamo.

Petrov zavičaj

Podrijetlom je Hercegovac. Zavičajem mu vlada prkosan kamen. Jedino se žilavo korijenje i nakostrušeni žbunovi usude opirati toj nemilosrdnoj vladi kamenja. Blage vode snijele su zemlju u doline i tu niče Božji blagoslov. Glavni je prihod kraja duhan. Hrane nema kod kuće, svijet je siromašan, mora trgovati za koricu hljeba. Radi duhana dobro je osjetio teret države, a u značaju ima i od prije od dugotrajnog turskog ropstva strašnu otpornost i nepovjerljivost. Svijet je tude bojovan i ponosan, tvrde volje i žarka srca. Prave svoje misli krije duboko, duboko... Teško ga je oduševiti, ali kad se zagrije, gori kao požar, i to dugo. Djece imaju mnogo. Hvala dragom Bogu!

Petar Barbarić rodio se u Šiljevištima kod Klobuka, nedaleko Vitine i Imotskoga. Škrta priroda i opor život pripraviše ga za život žrtve, za junaštvo u nutarnjim borbama s vlastitim željama i porivima.

Njegov otac

Krasan je čovjek bio Ante Barbarić. Bio je, vele, »slobodan u općenju s begovima, s biskupom i fratrom«. Svjedoče za njega da je bio gostoljubiv, »učinio je milodara i ljubavi koliko troši jedna kuća,... nikad nije bio nikome na putu.«

Ante je bio podosta imućan, a osim toga bio je kroz 20 godina subaša, nešto kao upravitelj imanja, kod muslimana begova Kapetanovića. Ovi su begovi bili dobri hercegovačkom puku i katoličkim svećenicima. Zato su dobili odlikovanje od cara i kralja Franje Josipa I, a jedno od samog svetog oca Leona XIII.

Ante Barbarić postao je subašom radi izvanredna poštenja i spretnosti u poslovima. Beg bi mu povjerio da nabavi koješta u Sarajevu. On je pokupovao stvari mnogo jeftinije nego je beg očekivao, a ipak mu je sav novac vratio. Beg mu je poklonio sav preostatak.

Bio je vedar čovjek, spreman na šalu. I na umoru se šalio. Seljani ga poštivali i voljeli. Zvali su ga »Svitlica« i »Lisica«, jer je bio spretan i bistar. Bio je knez u selu. Nije htio preuzeti te službe dok mu nisu globom zaprijetili, onda je primio.

Nije bio lakom. Kod diobe zemlje zaorao je u svoje, nek bude više drugima. Dužnika je imao mnogo i nije ih gonio, jer mu nije bila sila. Ostavljajući na samrti sinu račune, rekao mu je: »Evo ti tefteri i računi! Ima mi ljudi puno dužnih. Ako sami donesu, uzmite. Ni u koga ne pitajte. Nakon moje smrti nemojte tužiti i ni od koga nemojte zapitati. Jeste li razumjeli? Jeste li razumjeli? Jeste li razumjeli?« Pitanje je triputa opetovao. On bi razgovarao sa svojim dužnicima i nikad da bi duga spomenuo, kao da ga i nema.

Bog mu je dao 5 sinova i četiri kćerke. Bez škole je naučio čitati i pisati. Svoju obiteljsku dužnost da djecu odgaja, savjesno je vršio. Večerom bi djeci čitao i tumačio katekizam, a onda se s njima razgovarao i šalio do molitve.

Umro je taj vrijedni muž 8. ožujka 1905. preživjevši sina Peru za osam godina.

Njegova majka

Majka je glavni djetetov odgojitelj. Ona ga uči osjećati i doživljavati. Dijete preslikava majčinu dušu. A kad u zrelijim godinama počne samostalno misliti i htjeti, nikad se ne može potpuno oteti onome što je u nj usadila mati kroz djetinjstvo.

Petrovoj majci ime je bilo Kata, a djevojačko prezime Toljev. Pametna je to bila žena. Za mladih dana kao kmetova kći služila je u begova Kapetanovića i ondje naučila pripravljati jela za goste. Begova žena vrlo ju je voljela.

Kao majka krasno je znala uskladiti strogost i ozbiljnost s dobrotom i materinskom nježnošću. Petar o njoj veli: »Premda je bila jako dobra, ipak smo je se mi djeca i bojala. Ona je držala u kući dobar red, jer oca često nije bilo kod kuće. Kad bi nam štogod zapovijedila ili nas ukorila, ne bi nam dala oboriti očiju, nego smo joj morali gledati u lice. Pa kad je poslije nadzornik pučke škole od nas isto zahtijevao, tad sam se radovao i stao još većma štovati svoju majku, zato što ona zna isto što i nadzornik. — Ako je tkogod imao biti išiban, sam je morao donijeti prut i pošto bi okušao, morao ga poljubiti. Nije nam bilo ni na kraj pameti da toga ne učinimo ili da pobjegnemo. Nije me stid priznati da me je mati kaznila, makar i rijetko,

ja sam joj dapače zahvalan. Jer, ne uzgaja li se dijete već kod kuće dobro, teško će mu biti kasnije slušati, veoma teško, a to je meni sada posve lako.«

»I u kršćanskom nauku poučavala me je mati. Dobro još pamtim, kako mi je tumačila 12 članaka vjere. Osobito mi je živo opisivala uskrsnuće mrtvih: Kada duša ostavi tijelo, — govorila je ona — žao joj je što ga ne može povesti sa sobom, ali kad mrtvi uskrsnu, onda će spašena duša veselo pozdraviti svoje tijelo i kazati mu: dođi, drago tijelo moje! Ti me nisi navelo na grijeh, ti si se sa mnom mučilo i borilo, sad ćemo se zajedno i radovati. A izgubljena će duša dočekati svoje tijelo strašno ga proklinjući: Ti si me zavelo na grijeh! Toliko tisuća godina gorim već u paklu, ti si krivo... Sve ovo pripovijedaše mi majka veoma čuvstveno.«

Koliko je trijezna bila ta divna majka i kako je vladala svojim srcem, svjedoče djeca. Ona ne bi nikad kažnjavala isti dan da joj nestrpljivost i srdžba ne nadahnu odviše ljutine. Kažnjavala bi slijedeći dan: »Ti si meni, dite, skrivilo danas, sutra ću te izbiti.« Kakvu krađu znala je poravnati istom iza 2 sedmice, kad se mališ već primirio: Nitko nije saznao! Čekala je najzgodniji čas da izravna sa susjedima. Nije djeci dazvala brati ni vlastitog voća ni kukuruza prije nego sazori. Nek se djeca uče sustegnuti želje.

Okolni svijet štovao je Kaju (tako su je zvali) jer je rado davala bijednicima i tako krasno odgajala

Pero se dobro okoristio majčinom duševnom snagom. U njega ćemo naći tu istu ozbiljnost, razboritost i blagost. E, majka, majka... Nitko nije u tolikoj mjeri sudbina djetetu kao dobra, pametna ili, ne dao Bog, loša i neozbiljna mati.

Mali Pero, pastir

Susjed uz kuću Barbarića priča: »Kad je Peri bilo 6 godina, stao ga natezati neki stariji drug, jer je nosio oko vrata veliku krunicu. I prekinuo mu je. Pero pokupio zrna i mirno otišao svojim putem. »Bože, miran li je i ugodan!« govorile su matere. A susjedovom sinčiću mati je često kazivala: »Šta nisi miran ko Kajin Pero?«

Pero je bio uredno i poslušno dijete, ne zato jer se od duševne sapetosti i preplašenosti ne bi smjelo oprijeti, nego zato jer je bio jaka i trijezna duha. O tom svjedoči činjenica da su se djeca oko njega skupljala, rado ga imala: on im je pripovijedao, a oni slušali. Dok je bio među djecom, svađe i tučnjave nije bilo. Čudnovato, sam kamen oko njih, a sve mališani žarka srca i crnih očiju, a Perici tek 6 godina kao i njima!

Drugove muslimane nagovarao je da pobožno izgovore: Isuse! Žao mu ih je bilo, jer je mislio kao dijete, da se oni nikako ne mogu spasiti, a opet je bio uvjeren: tko pobožno rekne: Isuse!, taj ne može propasti. Kako je živa bila vjera u tom djetetu! Vjera bez djela mrtva je. A vjera koja rađa djelima, sigurno je živa. U Perice vjera je već rađala djelima.

Goneći stado na pašu — a to je bio do škole njegov zanat, — mali je Pero molio krunicu, dugu seljač-

ku krunicu s tvrdim krupnim zrnima. Najprije Gospinu, pa Isusovu (33 Očenaša u čast 33 godine Isusova života i 7 Zdravomarija u čast 7 žalosti bl. Gospe i 3 Vjerovanja), a na koncu krunicu sv. Ante (13 Očenaša i 13 Zdravomarija i jedno Vjerovanje). Gospinu je krunicu molio svaki dan. — Možeš dijete natjerati da pred tobom moli, pa i da svaki dan moli, samo će onda za dugo zamrziti tu prisilnu pobožnost kojoj u nutrini ne odgovara nikakvo dublje doživljavanje, ali da dijete prepušteno sebi, kad je samo, moli krunicu, za to se hoće nešto više: neko uvjerenje ili nešto slično. Pero je naslutio da se u krunici nalazi nešto veliko i lijepo. Osjetio je to dok je širokih očiju gledao majku kako se uozbiljila, upokojila i razblažila prebirući tvrda zrna. Taj će se doživljaj kasnije rascvasti u uvjerenje.

Pero nije bio neko zalutalo stvorenje, neobično dijete. Znao je skriviti kao i sva druga djeca. U Hercegovini jako paze da stada ne zalutaju u kvar. Seljak zna tuđu stoku sebi dognati i ne vraća je dok mu ne dadnu odštetu. I Peri odoše koze u tuđe. Vidjela susjeda, pa rekla ocu.

— »Petre, gdje su ti koze?« — »Ja slagavši — priča on sam — reknem: »Gdje i obično.« — »Je li tako?« — »Jest!« — odgovorim ja. Tada me otac pograbi te po zasluzi čestito propuca i naloži da smjesta pođem tražiti koze. Ja se plačući odvučem, a putem stanem moliti krunicu sv. Ante da nađem koze. Pa gle! za koji čas koze mi same dođu ususret.«

Sveta vjera, dragi Bog, Gospa, sv. Ante ... vladali su obzorjem tog sretnog djetinjstva u Božjoj prirodi među kozama i ovcama, a osobito među vjernim seljanima koji Boga priznaju i služe mu.

Šta će Pero biti?

Do onog vremena nije bilo po Hercegovini gotovo nikakvih škola. Nova ih je uprava stala odmah otvarati. Seljani triju župa Veljaka, Vitine i Klobuka svojim troškom podigoše školu, a svaka je kuća davala jednu forintu i tovar drva za uzdržavanje učitelja. Na toj se školi vijorila uvijek samo hrvatska zastava. Kasnije bosansko-hercegovačka vlada dokine tu povlasticu, pa seljaci ne htjedoše više donositi za uzdržavanje.

Prvi učitelj bio im je Tomislav Vuksan, dobar vjernik i vjeran Hrvat. Djeca su kod njega mnogo naučila.

Putem u školu Pero je volio ići sam. Zašto? Da izmoli krunicu. Opet ta njegova krunica! Ili bi čitao knjigu. Inače se sasvim lijepo snalazio među drugovima i rado je među njima bio. No imao je svoj nutarnji svijet planova i misli, pa mu nije bilo dosadno ni kad je bio sam. Često je drugove pomirio i branio slabije. Većinom su ga poslušali. Mlad čovjek, kad se ohladi, i sam vidi da je svađa i tučnjava bila nepotrebna.

Pero, zašto ti uvijek moliš krunicu? Eno, tvoja starija braća iz iste su kuće, pa je ne mole toliko kao ti. Tko te je natjerao na krunicu? — Jedva da bi znao od-

govoriti. Svakako je u krunici našao nešto što je skladno odjekivalo i odzvanjalo njegovom nevinom dušom, pa je htio slušati tu zvonjavu iz daljine: zato je požurio kući da bude sam.

Vjeronauk je Pero tako dobro znao da ga je župnik uzeo za pomagača kad je prije Uskrsa ispitivao i poučavao narod u kršćanskom nauku.

Pero je u dvije godine svršio sva 4 razreda s izvrsnim uspjehom. Takova đaka učitelj Vuksan nije imao. Pero je zavolio svog učitelja, dopisivao se s njim čitav život, gdje druga djeca brzo ohladne prema svojim učiteljima.

Kad je Tomislav Vuksan čuo da je Petar umro, napisao je ovo: »Glas o smrti našeg dobrog Pere strašno potrese slabim mojim bićem. Ja sam velike nade u njega polagao. Koliko li bi bio uradio na procvat našeg roda, izreći se ne može! I s te je strane veliki gubitak po one koje ostavi iza sebe. Nu s obzirom na to kako je kreposno živio i kako lijepo umro, po nas je veliki dobitak. Nedokučivi su putevi Božje Providnosti! Nek se vrši volja Njegova! Takovo stvorenje puno djetinje ljubavi, odanosti i zahvalnosti napram meni, uz onako kreposno življenje njegovo, ne mogu zaboraviti dok mi pod grlom kuca.«

Iza pučke škole Pero je otišao u Vitinu u trgovinu čestitom Anti Babiću. Evo kako Peru opisuje jedan mlađi drug: »Bio je marljiv i okretan za posao. Viđao sam ga više puta. Stari Babić otiđe u kafanu i ostavi na njemu dućan, povjerljiv mu je bio. Bio je vrlo pobožan, ponizan, vrlo uljudan. Ponašanje je imao prema mušterijama kao dobro odgojena curica. Ja sam se ko

dječak propitivao: Čiji je ono? — Zašto pitaš? — rekli bi mi. — Zato jer je lip i uljudan. — Ovuda mi nije ostao u očima lip u mladosti kao on. Francuski frizur je imao, što kod nas kažu na kefu. Lice mu je bilo blijedo i ružičasto. Nije bio potpuno razvijen, ali je fa-ćao metar i osamdeset. Jer sav mu je rod visina.«

Gazda bi ga posinio i ostavio mu dućan u baštinu, jer nije imao djece. Peru je veoma zavolio. Ali Pero je čeznuo za knjigom. Nije za nj bila trgovina. Pouzdajući se u svoj lijepi rukopis, pokuša postati pisarom u Ljubuškom. Na svoju ruku napisa molbu i odnese je nikom drugom nego ljubuškom pisaru. Ovaj omete Perin pokušaj. — Nema izlaza. Ali dobri Bog otvorio mu je svoje puteve, koji su bili daleko bolji i dalekovidniji nego njegovi.

Travničko sjemenište počelo je primati đake, pa je otac Rektor otposlao na župnike i učitelje pisma nek mu predlože marljive i pobožne dječake. Učitelj Vuksan sjeti se svoga Pere i stade mu tumačiti što je vanjski svećenik, jer prije par godina nije bio za to da bi postao »fratar« (franjevac). Petra je neki čudni žar spopao. Hoće! Roditelji su pristali. Tako je Pero našao stazu: postat će svećenik!

Uzoran sjemeništarac

Velika dvokatnica, dugi svijetli hodnici, ozbiljni, a opet vedri redovnici u crnim talarima, stega i zapt, pa ono more đaka od prvog do osmog razreda učiniše na Petra dubok dojam. Njegov vjerski osjećaj prepoznao je u sjemeništu »Božju kuću«. Moja obzirnost i moje poštovanje prema ovoj kući. prema starješinama i đacima, učini, te mi se je lako bilo naviknuti na kućni red. Sve mi je bilo tako uzvišeno, te sam bio spreman na sve. I ovaj dojam bio je trajan.«

Poglavari otkriše u njemu veliko blago. Jedan otac rekao je Petrovu profesoru: »Kad pogledam vašega Barbarića, ne znam kakovo me počitanje obuzimlje. To vam je pravi anđelčić.« Drugi njegov odgojitelj piše iza Perine smrti: »Otkako sam se s njime upoznao, toliko sam se morao diviti žarkoj pobožnosti i iskrenoj čednosti njegovoj, da sam ga stao u srcu ne samo sve većma cijeniti nego upravo štovati kao pravog ugodnika Božjega.«

Petar se brzo uživio u sjemenišni život jer mu je duh bio snažan, navikao na stegu i svladavanje. Već u nižim razredima stekao je bio velik ugled kod sviju. Njegov ondašnji odgojitelj veli: »Poradi zrelosti njegovih kreposti ja sam prema njemu gojio pravo poštovanje i strahopočitanje: nisam mu doduše toga napose pokazivao, no služio sam se njime u diviziji kao svojom desnom rukom, a bilo je to na opće dobro.«

Na šetnjama išao je uz Velečasnoga koji nije znao dobro hrvatski, pa je htio da ga Pero ispravlja. On bi to učinio tako obzirno i čedno: u odgovoru na pitanje rekao bi ispravno što je Velečasni u pitanju pogrešno kazao. Sjemenišni je red savršeno obdržavao, upravo s nekom lakoćom. A nije to bio lak dnevni red: od 5 sati ujutro, kad sjemeništarci ustaju, pa do 8 i po, kad idu na počinak, u školske je dane neprestano ozbiljan rad i šutnja osim kod jela, između školskih sati, te sat iza objeda, od 4 do 5 sati popodne i nakon večere kojih pola sata. Upravo taj red i stega najviše odgajaju.

Peri je do reda bilo stalo iz uvjerenja. On ga je trebao za ono veliko i lijepo što je izgrađivao u sebi. Odmah ispočetka osjetili su njegovi odgojitelji tu zrelost pa su ga upotrijebili za neugodnu dužnost da u njihovoj odsutnosti pazi na red. Da li je uvijek pametno odioznu službu nadzora prenositi na jednog đaka, drugo je pitanje. Petru nije bilo drago, ali je prihvaćao iz posluha što se od njega tražilo. Neka kratkovidna kolegijalnost i ovisnost o mišljenju onih neozbiljnih, koji su obično najglasniji, nije za Peru bila mjerilo. On nije robovao javnom mišljenju razreda. Prijavljivati druge protivilo se njegovu značaju, ali ako bi vidio da netko nema za red nikakva osjećaja i da druge pomoći nema, javio bi ga poglavarima na njegovo dobro i dobro cijele zajednice. Otkud bi vijoglavci i nemirnjaci imali pravo da sve oko sebe teroriziraju i da ih sad iz kolegijalnosti nitko ne smije prijaviti. Kakav slab značaj ne bi javljao, a još slabiji značaj jav-

ljao bi što više da se ulaska višima. Općenito je priznanje njegovih sudrugova da on malenkosti nije nikad javljao i nikad da sebe obrani. Zato i nije postao omražen, kako to često biva, ako netko traži svoju afirmaciju.

Pod odmorom igrao je kao i svi ostali. Nije bio odviše spretan, ali ni potpuno nespretan. Osrednji igrač. Ali se osjećalo nešto drugo: on je središte igre, središte pažnje. Magnet. Najburniji pljesak bio je kad su Barbarića pogodili ili kad je on dobio igru. Sve sociogramske silnice okretale su se prema njemu kao najsređenijoj i najjačoj ličnosti. Žar igre nije ga nikad bacio iz kolotečine. Njegov odgojitelj ne sjeća se da ga je ikad zatekao odviše uzrujana i nestrpljiva, on je više uživao u ljudima i primjedbama nego u rezultatu igre.

Možda i nije bio najnadareniji u svom razredu. Svakako nitko nije umio onako se sabrati i prionuti uz knjigu kao on. U školi je bio bez sumnje najbolji. Kad bi profesor počeo: »Najbolje je zadaću izradio . . .«, to bi se sa svih strana unaprijed čuo šapat: »Barbarić!« Profesori upravo s prizvukom nevine zlobe i stroži bili prema njemu. Ma, uvijek gotovo bez pogreške i to lijepo čitljivo napisano! Ipak jednom nađe profesor krupnu pogrešku. Upravo mu drago bilo. Kad tamo, svi drugi još više pogriješili, tako da je njegova zadaća opet bila najbolja.

Malo je bilo zavidnika, jer je svatko osjećao da je priznanja zaslužio, a nije ih tražio niti je o njima govorio. Većina ga je susretala s nekim počitanjem, najviše radi njegova značaja i skromnosti. Pero je imao svoje izgrađene stavove. Natjecanje među učenicima potiče na rad, ali može iskvariti značaj da se razvije

egocentrična ličnost. Pero je znao što su darovi Božji, a što je njegova zasluga, pa se nije klanjao ni svojoj, ni tuđim veličinama. Goethea su neki pred njim u zvijezde kovali: »Zasluge Goetheove počinju ondje, — odgovorio je on — gdje je počeo svoje darove upotrebljavati za ono za što ih je Bog njemu dao.«

Bila je to nepatvorena krepost. Evo, šta pričaju drugovi iz sjemeništa: »Dobro se sjećam Petra, koji je bio dva razreda preda mnom. Svi smo ga štovali; i njegovi drugovi u razredu, i oni stariji i mi mlađi. Bilo je u travničkom sjemeništu đaka koje smo nazivali »svecima«, ali nam nisu baš dragi bili. Neki su se od njih sablažnjavali nad svakom sitnicom. drugi su mislili da i najmanju pogrešku druga treba prijaviti prefektu, neki su opet držali da sva pobožnost stoji samo u molitvi i u tom da nagnu glavu na stranu. Petar nije bio takav svetac. I njega smo često nazivali svecem, ali ne porugljivo, nego s nekim počitanjem. On je bio pravi drug, ljubezan, neukočen, otvorena pogleda . . . Uza svu svoju ljubeznost bio je ozbiljan, no ta ozbiljnost bila nekud ugodna. Njegova je pobožnost bila iskrena i prirodna. Uza sav svoj talenat i odlično napredovanje u nauci, bio je skroman i ponizan. On bi se s drugovima slatko porazgovorio i ugodno našalio, ali su mu razgovori i šale bile uvijek čedne. Nikome ne bi palo na pamet da se pred Petrom malo nepristojno našali, jer smo znali kako se to ne slaže s njegovom svetošću.« Ovaj sudrug to naziva svetošću. Bilo je svetaca robustnoga temperamenta i ekstravertiranih, koji su i sami počinjali prilično smione šale. Svi se temperamenti mogu dotjerati do svetosti i veličine. Iz navedenog opisa osjećamo da je Petar bio profinjen te

bi možda, da nije ustrajno radio na sebi, razvio se u previše povučena i plašljiva mladića.

»Kao nadstojnik Marijine Kongregacije, — nastavlja isti svjedok — Petar je davao kongreganistima bratske savjete, koje su drugovi primali bez prigovora i s pravim štovanjem... Sjećam se, kako mi je Petar uz ostale savjete preporučivao da se pri molitvi svladam te se klečeći ne naslanjam. Govorio mi je da se čovjek treba svladavati ako hoće napredovati.«

Samoodgojem razvio se u altruistu koji neprestano misli na druge. »Nije ga trebalo moliti. Čim je vidio da treba nešto donijeti, nešto istumačiti, on bi sam učinio... Mene bi ružio što ne učim... Jednom sam na kuglani išao onom daskom sa strane i pao sam nespretno i dobro se ubio (= udario). Tu je on bio prvi koji je dotrčao, pomogao mi i odveo me k bolničaru.« - Jedan mališ došao istom u sjemenište. Ostali đaci još nisu prispjeli, Petar je već bio tu. O. Rektor povjerio mu je nek uputi novajliju. Kasnije ovaj priča: »Odmah sam dobio utisak da govorim s vrlo dobrim đakom kojeg treba slušati ne zato jer je stariji, nego zato što je dobar«. Jedan drugi veli o njemu: »Vrlo sam rado išao s njime na šetnju; nikad nije bio dosadan u razgovoru«.

Kolege su, kako vidimo, dobri promatrači. Po njihovim priznanjima teško možemo zamisliti ljepši i prirodniji značaj, zreo i prilagođen zajednici. Ujedno vidimo da bi bez pobožnosti toga čara nestalo. Petar se mogao razviti i u ponosita hladna oholicu i sebičnjaka, koga bi zajednica zamrzila. Ljubav o kojoj svjedoče njegovi sudrugovi nije nikako ona plitka popularnost koju stiču komedijaši i zabavljači. Njih nitko ne uzima ozbiljno i nitko ih ne poštuje.

Upotpunit ćemo još sliku o Petru kao đaku i sjemeništarcu iz svjedočanstava koja nam ostaviše njegovi drugovi i profesori: Poduzetan je bio. U početku 4. razreda počeo je učiti talijanski. Tako ga je dobro naučio da je pročitao Danteovu Divinu Commediju (Božanstvenu Glumu) i gotovo ju svu ispisao u hrvatskom prijevodu. Pročitao je i krasni roman Aleksandra Manzonija »I promessi sposi« (Zaručnici). Na hrvatski je preveo s talijanskog životopis Hrvata Pavla Kolarića koji je u Rimu sveto živio i umro. Taj se prijevod čitao se par puta u blagovaonici đacima. Sjetimo se svojih đačkih dana pa izmjerimo intelektualni raspon našega Pere.

Iza 5. razreda poduzeo je sa svojim prijateljem, onda svršenim osmoškolcem, putovanje Bosnom, Slavonijom i Dalmacijom. Iz Travnika odoše u Zenicu, u Žepče, pa do Doboja, Dervente i Bosanskog Broda. Odavle u Đakovo, pa preko Našica u Požegu. Odavle odoše u Banjaluku. U Mariji Zvijezdi oci trapisti lijepo ih primiše. Tu se Petar ispovijedio kod jednog trapiste što latinski, što njemački, što hrvatski ,a ispovjednik je bio Slovenac. »Bila je to, dakle, ispovijed u 4 jezika«, veli sam Pero. Odavle krenuli su u Jajce, pa dalje u Dalmaciju. — Putem su razgovarali o svom budućem svećeničkom apostolatu: pomagat će jedan drugome kao braća svećenici. Stotinu je nada i planova nicalo u ta dva mlada srca. Nisu bile samo prazne nade. Vidjet ćemo kako je Petar Barbarić već kao đak pod praznicima na veliko apostolski radio.

Petar je imao sjajno pamćenje, a mnogo je čitao, pa bi uvijek znao koješta pričati, osobito iz života svetih i velikih ljudi. Zazirao je od romana. Osjećao je da nešto ruše u njemu i škode mu. Nije htio da mu mašta

odviše otme maha i smeta u pobožnosti i ozbiljnom radu. Na putovanju po našim krajevima, priča suputnik, da su svaki dan zajednički molili krunicu i nastojali da nikad ne izostave sv. misu. Pero je vodio o tome brigu. Kad bi razgovor presahnuo, on bi predlagao da izmole krunicu.

U općenju s ljudima bio je vrlo fin i okretan. Putujući u Travnik iz Hercegovine, sjede u vozu do nekog muslimana, ponudi mu od svoje lubenice i započe razgovor. Taj čovjek bio je dobavljač za vojsku. U Konjicu siđoše obojica, jer pruga nije išla do Sarajeva. Čestiti musliman pozove ga k sebi na kola, pa u Sarajevu k svojoj kući, brinuo se za njega kao otac, dobro ga nahranio da izdrži put do Travnika.

Drugi put vraćali se travnički đaci kući, pa se navratili u gostionicu. Tu im nazdraviše uz govore neki njima nepoznati ljudi pozivajući ih na rad za narod. Petar ustane ispred svojih drugova, zahvali im se i održa im oduševljen govor što znači sv. vjera za naš narod. Taj govor spominjali su ti ljudi često i raspitivali se za govornika. Njegov najbliži prijatelj piše o njemu: »Cijelo mu je držanje bilo priprosto, otvoreno i pouzdano. Svaki mu kret, svaka riječ odavala je njegova plemenita svojstva mladića značajna. Prema svima uljudan i susretljiv iskazivao bi starijima osobito počitanje. Uvijek mi je udarala u oči prijaznost, moglo bi se reći strahopočitanje s kojim je govorio sa starijim ljudima. Nas smo dvojica dugo prijateljevali i, premda sam bio samo nekoliko godina stariji od njega, nikad nisam opazio da bi se držao ravnim meni. Uopće on je svuda drugima davao prednost.«

Da to nije bila tek plašljivost, i da bi se Pero mogao i drugačije razviti, neka nam pokaže i jedan čas

njegove slabosti. Eno, u prvom razredu, dok još nije naučio dokle treba da ide svladavanje srdžbe, dobaci mu jedan drug u ljutini: »Krilonja jedan!« (Biva imaš uši kao krila, a imao je povelike uške). Bili su to dečki od 15 i 16 godina. A moj ti Pero omjeri deliju šamarom iza ušiju, a kad se ovaj osovio, nije se Pero ustručavao i po drugi puta zamahnuti. — U kasnijim godinama znao bi mu koji ljutito doviknuti: »Klempo!« Petar bi se samo dobroćudno nasmjehnuo, a to bi protivnika više upeklo nego da je vratio šilo za ognjilo. Već je vladao svojom srdžbom.

Jaka je duha bio Pero, o tom ćemo se sve više uvjeriti.

U kovačnici bola

Gospodin nas Bog oslobađa i odgaja svime što se zbiva u životu. Oslobađa nam srce nesrećama i gubitcima. Mnogo toga samo je zato kušnja jer smo odviše navezani na stvari, pa ne možemo bez njih. Nevolje nas oslobađaju i osvješćuju. Kao kad oganj zažari kovaču željezo, pa mu on daje oblik koji hoće, tako i mi uz pomoć Boga Svemogućega, koji nam rasvijetljuje i snaži duh, udareni nevoljom, umekšani i oslobođeni suzama možemo ostvariti viši oblik života. Onda možemo ostvariti one svoje najiskrenije želje, koje su kod velike većine ljudi dobre.

Bog je rano uzeo Petrovo srce u tu kovačnicu bola, i ono se pokazalo jako, neobično jako. U 4. razredu odnese mu smrt baku i tri sestre, a onda nemilosrdno i dobru mamu. To je bilo odviše. Sv. Alojzije nije ni zaplakao kad su mu javili smrt očevu, toliko je kršćanski gledao na smrt te iza groba na vječni život. Ali drugo je majka i tri mlađe sestre na početku života. Hoće li Petar zaplakati?

Svom duhovniku. ocu Anti Puntigamu prizna: »Onda oćutjeh prvi put, i to na čudnovat način, koliko je možna milost Božja. Što sam se više molio, to se

i veća utjeha prelijevala u moje grudi, tako da mi ni suza nije potekla. Istom poslije, kad sam se povratio kući i vidio kako je sve pusto, navriješe mi suze na oči.« Svom ocu piše: »Već sam s dvije strane primio crne glase da je naime mati umrla. Hvala Bogu, nek se vrši njegova sveta volja. Nek idu na počinak gdje ćemo se, ako Bog da, svi sastati, u vječno blaženstvo. Taj glas bijaše dakako težak udarac za srce, ali okrijepljen vjerom, da ćemo se opet sastati, nisam ni suze pustio. Samo mi piši, molim Vas, što prije možete, kako je umrla, je li se ispovjedila i pričestila?«

U jesen prošle godine, kad mu je umrla sestra Iva, pisao je ocu: »Ljubezni oče! Još Vas najsrdačnije molim za nešto i mislim da ćete drage volje učiniti. Uredite kuću tako da svako čeljade koje može otići u Klobuk, ide svakog mjeseca na sv. ispovijed. Ta vidite kako se sve mijenja. Danas jesmo, sutra nijesmo. Pa ako se malko izgubi posla za to vrijeme, dok bi otišli na sv. ispovijed, to će dragi Bog stostruko nadoknaditi. Ja se dakle pouzdano nadam, da ćete to učiniti. Molim Vas, prvom prigodom, kad mi budete pisali, pišite mi to, jeste li tako uredili. Upisao sam Vas u Glasnik Presvetog Srca Isusova, koji izilazi u Sarajevu. Tu ćete naći utočište u Presv. Srcu u svojim nevoljama, kako ćete vidjeti kad budete čitali »Zahvalnice«, kako je Presv. Srce mnoge i mnoge uslišalo.«

Malo pred smrt tješi svog prijatelja Kelavu, kome je smrt zasjenila rodnu kuću: »Ti ćeš se još sjećati one moje kritične godine 1893., kad sam izgubio majku i još četvero kućne čeljadi. To je, mislim, dosta znatan udarac, osobito, kad se sve kratko dogodi, pak jedanput tuga na srce navali. No, vjeruj mi, takovi udarci nijesu bez koristi. Ja sam u tome hvala Bogu

dobro prošao. Najviše sam utjehe našao u molitvi: što se čovjek više za takove žalosti moli, to mu se srce brže puni duhovnom utjehom, koja naskoro prevlada i onu osjetnu tugu i bol. Ali osobita korist, koja se u takvim prilikama može crpsti, jest da se čovjek utvrdi i time naoruža proti budućim olujama koje ga osobito kao svećenika u svijetu čekaju. Često mi pane na pamet ona rečenica: Što vrijedi čovjek neiskusan? Zacijelo, ako ikome, a ono je svećeniku dužnost hrabro stupiti na bojno polje; a kako će se tu vladati, ako nije prije imao zgode da se u tom vježba? Uopće, iz takovih kušnja — koliko ja uviđam — dobiva se nešto muževno, a značaj se sve više jača. Ali bojim se, da mi ne rekneš: Ti si zašo u prodiku. Ne smislim na to, brate, već ti jedino saopćujem misli kojima se ja tješim, nadajući se da će i tebe utješiti.«

Ne bismo ništa zamjerili Petru da se isplakao radi gubitka majke i sestara i prije nego li je ugledao prazan dom. Što više, drago nam je da je tako volio svoju majku i sestre, da je znao cijeniti ono lijepo i plemenito što je Bog stavio u žensko biće. S druge strane s kolikom je energijom i dosljednošću izgrađivao u sebi svećenički lik: srce osjetljivo za sve tuđe boli, a tvrdo kao dijamant za svoje vlastite.

Zar ne, jako je bilo to srce, ne bešćutno, nego jako od misli na Boga, Srce Kristovo i vječnost.

Novo doba

Dječak prije razvojnih godina živi kao u nekoj priči. Gleda na svijet otprilike onako kako su ga naučili, radi uglavnom ono na što su ga privikli. Taj duševni svijet prije buđenja ličnosti u pubertetu može biti plemenitiji ili manje plemenit, siromašniji ili bogatiji, vjerniji stvarnosti ili nerealniji. O tom odlučuje majka, otac, kateheta, učitelji i pomalo sva okolina.

U godinama razvoja zahvati mlado biće trostruki elan: elan tijela, on naglo raste; elan srca sa svim težnjama odrasla čovjeka i elan uma, umna bistrina dostiže konačni stupanj. Mladić se lomi u bujici novih jakih doživljaja da ne utone u njima. Htio ili ne htio, on mora uzeti uzde u svoje ruke, i nitko se ne predaje bez borbe. Nitko taj posao ne može izvršiti mjesto njega. Nebo i zemlja čekaju, svjetuju, mole se, a jedini Bog milošću iznutra i mladić odlukama vode posao.

Ta borba zna biti teška kao i svaki početak. Malenkost zna unijeti veliku zabunu, dok mladi čovjek ne ojača duhom i ne snađe se. Trostruki elan treba posvetiti, uščuvati i odgojiti. Nove životne struje treba upraviti u prava korita, uklopiti u veliku životnu orijentaciju. Svjetlo razuma treba upraviti prema konač-

noj Istini. Žar ljubavi treba orijentirati prema konačnoj Ljepoti. To svjetlo ne trne nijedno lijepo svjetlo upaljeno na svjetionicima ljudske kulture, nego im svima daje pravi smisao i konačno ispunjenje. Ta Ljepota ne trne nijednu ljepotu koju je Bog prosuo po prirodi i po ljudskim bićima. Bog nigdje ne smeta, njega upravo trebaju sve naše ljubavi da ne oplićaju i ne postanu kratkotrajne. Mi smo stvoreni za potpunu Ljepotu, a ne samo za djelomična ostvarenja. Ljubiti koje stvorenje bez obzira na vječnu Ljepotu, izgubiti slobodu duha zbog njega, značilo bi rasipati i slabiti svoje srce sposobno za mnogo veću ljubav.

I Petar je došao pred taj zadatak. Osjećao je nemir u duši Nestalo je skladnih doživljaja dječačkog doba. Misli su se zaplitale. Osjećao je da u njemu sve buji i hoće se razliti na sve strane. Pero je bio jake i burne naravi, snažno je osjećao porive tijela. Tuži se na njih. U 7. razredu među razlozima, bi li stupio u red ili ne, navodi i ovaj: »U redu nisam izložen pogibeljima svijeta, osobito glede čistoće, protiv kojoj ćutim mnogo napasti.«

I jaku je naklonost srca osjetio. Sam priznaje jednom svećeniku u sjemeništu: »Vama mogu kazati što sam iskusio gledom na prijateljstva u sjemeništu. Volio sam K. i B., ali me ljubav nikada ni u čem nije smetala. Makar bilo sto K. i sto B. u sobi, ja sam se mogao sabrano moliti kao da nema nikoga. Ali prema jednom đaku pojavilo mi se u srcu drugo čuvstvo. Nije bilo nipošto zlo ili nečisto. Ali veoma rado sam s njime razgovarao, njegova blizina bila mi je draža nego išta. Mislim da nije ni on, ni itko drugi opazio da sam ga tako volio. Ja sam se borio proti tome osjećaju: išao sam često u kapelicu i molio bl. Gospu neka mi

pomogne; obećao sam joj, da se neću s njime družiti. No ipak ga nisam izbjegavao. Kad sam se molio, smetala me misao na nj, te nijesam više mogao onako pouzdano bl. Gospi gledati u lice. Ali ja sam se molio i borio, i hvala Gospi, Ona mi je pomogla: najednom ostavi onaj đak zavod i svaka napast minu. Za ovu sam milost bl. Gospi uvijek zahvalan.«

Poznata je činjenica, koju ustanovljuju ugledni eksperimentalni psiholozi kao Elizabeth Hurlock (Adolescent Development, McGraw-Hill Book Company. New York - Toronto - London. 1949. p. 172.), koja sintetizira radove mnogih drugih, da se prvo erotsko nagnuće razvije prema osobi istog spola, kod dječaka prema mlađem nježnijem dječaku koji i svojom motorikom i glasom slično djeluje kao djevojka. Nije to znak homoseksualnosti i abnormalnosti, nego stadij koji doživljuju i drugi izvan zatvorenih sjemenišnih zajednica. Konačno nijedna zavodska zajednica nije apsolutno zatvorena u vremenu i prostoru, a čovjekova mašta prelazi bez poteškoća sve granice vremena i prostora. — Abnormalno je i patološki ako se sklonost u erotskom obliku fiksira tako da nikad nema ni interesa za osobe drugog spola.

I naš Petar doživio je ovakovu erotsku zaljubljenost, pa je zanimljivo kako je snažno i energično reagirao. Navikao je na mir duše i vlast nad sobom još u školi svoje krasne majke i u školi krunice, konačno i u disciplini sjemenišnog života. Zato je sada to više osjećao nesklad i otimanje poriva. Neiskusan odviše se uplašio, ali je brzo našao najprije izvana pravi postupak bez pretjeranosti: neće se s njime družiti, ali ga neće ni namjerno izbjegavati. Čim je toga dječaka nestalo iz zajednice, on je maštom toliko vladao da su

sve poteškoće nestale kao zbrisane. Udivljenje je vrijedna ta Perina odlučnost da ostane čvrst i gospodar svoje nutrine. On je bio sposoban za veliku i potpunu ljubav, ali ne podnosi ropstva i nametanja. Veli jedan stari pisac: »Želiš li puninu mudrosti, sačuvaj u sebi dječački duh.« Njegovim grudima još se ne valjaju neobuzdani osjećaji. »Muževi s dječjim i djeca s muževnim srcima — to su dječaci. Snažne, muževne, čiste, duboke mlade ličnosti, takove nazivam dječacima«, veli opet jedan noviji pisac (Julius Langbehn).

Petar nije okolišao. Borba napola najteža je. »Srce svoje — veli on — moram otvoriti ispovjedniku svomu, on je mjesto Boga, s njime se imam posavjetovati, njega slušati, njemu iskreno sve svoje osjećaje i nagnuća kazati.«

Petar je shvatio smisao mladosti: ona nije dana samo za uživanje, nego za junaštvo. Divno pripravljen dosadašnjim odgojem i osobnim radom, vodio je borbu za nutarnju slobodu na čitavoj fronti. »Volio je male žrtvice«, veli jedan njegov drug«. Od najmilijih jela uzimao je najmanje, a kad su bile porcije, on bi ostavio najslasniji komadić na tanjuru.« Kod molitve ne bi se naslanjao na sjedalo klupe. Poznam dobro nespretna klecala u travničkoj sjemenišnoj crkvi: bila su odviše unutra, te je prednja klupa upravo silila da se čovjek osloni odostraga na sjedalo. Ako je netko htio klečati bez naslanjanja na sjedalo, morao se neprestano naprezati. Petar je volio napor, tražio ga svuda. Nikad se nije naslanjao dok nije posve oslabio za posljednje bolesti, pa su mu poglavari upravo zapovjedili da se nemuči. U moje doba, dok sam bio u istoj sjemenišnoj crkvi, svi su se redovito jednostavno naslanjali, te je taj način svladavanja izašao iz običaja.

Zar će samo nevolja i razočaranje goniti mlada srca k oltarima prave ljubavi? Zar nema nikoga koji bi te snage poveo na pozitivan način? Ima. To je — »Majka lijepe ljubavi«. Bl. Djevica Marija skupila je svu vrhunaravnu, moralnu i naravnu ljepotu u svom biću. U Nje je sve bilo upokojeno. nerasuto, ovladano, podređeno umu. Immaculata! Neoskvrnjena! Na njezinu liku može se fantazija sublimirati, doživljaji transformirati i oplemenjivati. Mi smo ovisni o tijelu i inkarnacijama. Zato je jedna nevina i disciplinirana djevojka i može u tim godinama djelovati na mladića kao pravi sakramenat, i obratno pobožan čvrst mladić na djevojku. I sam je Bog postao vidljiv, postao je događaj, utjelovio se, »da ne zalutamo od Riječi, vjerujući u tijelo, jer je Riječ postala tijelo.« (Sv. Augustin) Božićna prefacija lijepo veli: »Jer se po tajni utjelovljenja Riječi nova zraka Tvojega sjaja zasvijetlila očima naše duše: da se, dok upoznajemo Boga u vidljivom obličju, oduševimo ljubavlju za nevidljivim.« Gospodin je uzeo čistu Djevicu za majku. Zato nema boljeg sredstva da dignemo mlade duše do čistoće srca od pobožnosti bl. Gospi, na koju se sama od sebe nadovezuje pobožnost Presv. Srcu Isusovu. Nije to put samo za buduće svećenike koji će živjeti u celibatu za Božje kraljevstvo. Sublimaciju kroz centralni kršćanski misterij, koji je misterij obitelji, trebaju svi koji misle sklopiti trajan i sretan brak. Ako se veza među bračnim drugovima ne uzdigne do veze osoba, da ono ljudsko oplemeni i preobrazi ono što je samo tjelesno u obiteljskom životu, onda takav brak nije dostojan čovjeka i postaje rat dvaju požudnih egoizama i brzo završava u nevjeri i kidanju dječjih srdaca, ako ih uopće bude, i u kidanju ljubavi u srcima ženidbenih drugova. To,

dakle, što doživljava naš Petar u ovim godinama, opći je ljudski problem koji se u raznim varijantama rješava na isti način: posvetom, humanizacijom i supernaturalizacijom naše ljudske ljubavi.

Petar Barbarić postao je oduševljeni vitez Marijin i apostol Srca Isusova. Nije utekao u hladnoću, nego u konačni žar bez kojega će hladni ostati svi koji k njemu ne dođu, »Kralju i središtu sviju srdaca«.

Gospin vitez

Na Blagovijest 1889. osnovana je u Travniku Marijina kongregacija. Marijina je kongregacija vjersko udruženje. Svrha mu je da se članovi posvete, i da svaki poradi prema dobi, staležu i položaju da se i sva okolina posveti. Posebno joj je sredstvo pobožnost bl. Djevici Mariji, Majci Gospodinovoj. Marijina kongregacija nastoji na taj način odgojiti ljude, osobito omladinu, do pravog kršćanstva, kako je to lijepo izrazio generalni tajnik sviju M. K. na svijetu, o. Mariaux D. I.: »Per Mariam ad Sacratissimum Cor Christi Regis = Po Mariji do presv. Srca Krista Kralja!« Vođa je uvijek svećenik, pomažu mu nadstojnici i vijećnici koje biraju sami članovi.

Marijina Kongregacija ima časnu povijest od blizu 400 godina. Konačno je potvrđena papinskim pismom »Omnipotentis Dei« 1587., a rasla je postepeno s Družbom Isusovom. Isusovci su preko Marijinih kongregacija i kolegija zaustavili vjerski rascjep i prodiranje protestantizma u Njemačkoj. (Mišljenje o. Duhra u djelu Geschichte der Jesuiten in den Ländern deutscher Zunge). Godine 1939. prije II svjetskog rata bilo je na čitavom svijetu 68.700 Marijinih zborova i u nji-

ma oko 6 milijuna članova. Same Sjedinjene Američke Države brojile su preko milijun zbornika, a Brazilija oko 250.000. Samo 5% vodili su Isusovci, a 95% drugi. U mnogim zemljama episkopat je izabrao M. K. kao najzgodniji oblik Katoličke Akcije.

Petar Barbarić odmah se javio u M. K. Primljen je u zbornike već u prvom razredu, što se rijetko dogodi. Na svečanom je primanju u crkvi izabrao bl. Djevicu »za svoju Gospodaricu, Odvjetnicu i Majku«. Postao je vitez naše Kraljice. Ona će ga zagovarati kod Gospodina, Ona će mu čuvati Božji život milosti u duši, što ga je Ona pod srcem nosila. Zato je Pero Njezin sin ne samo metaforijski, nego po stvarnim vezama živi životom što ga je bl. Djevica začela. »Ne živim više ja, u meni živi Krist«, govori sv. Pavao (Gal. 2, 20).

U 2. i 3. razredu Petar je bio savjetnik u M. K., a u 4. razredu asistent. U 5. razredu izabran je za nadstojnika ili prefekta i vršio je tu službu do početka 8. razreda. Za nadstojnika nikad ne bi bio biran tako mlad zbornik, nego najčešće sedmoškolac ili barem šestoškolac. Zašto su ga i stariji od njega birali kroz 3 godine redom za prvo mjesto? On je jedini takav izuzetak u povijesti travničkih đačkih kongregacija. Zašto? Jer je bio Gospin vitez bez ljage i prigovora. Njega je grijalo pravo, upravo neobuzdano oduševljenje za Marijinu Kongregaciju. Kakva je on bio značaja, najbolje ćemo vidjeti sada. Drugdje se sustezao, a ovdje je pustio maha bujicama svoga srca.

Prijatelju Petru Papcu, kad je ovaj bio primljen u M. K. bogoslova, piše: »Budući da sinci jedne majke domovine, uvijek željno očekivah, kad ćemo biti sinci i jedne nebeske Majke. Istina, i dosad mogosmo to reći, ali danas, kad te u duhu motrim pred likom premile nam Majke, kad te slušam, gdje izgovaraš riječi: Eligo te hodie in Dominam, Advocatam et Matrem... ne mogu da ne uskliknem: Oh, sretni čase, već si došao! O sretni sinko, u zagrljaju takve majke! Dijelim s tobom čuvstva radosti i utjehe, što ti danas obuhvaća srce. Promatrajući danas tvoju sreću, videći te obdarena tolikim oprostima, udružena u vjernoj četi nepobjedive Kraljice i slušajući riječi što ti ih danas odgovara premila Majka: Ego diligentes me diligo (Ja ljubim one koji mene ljube), ne mogu da ne uskliknem: Brate, iz dna srca ti čestitam! 25. ožujak neka ti za cijelog života u srcu ostane. Misao: congreganista sum, filius Mariae sum (zbornik sam, sin sam Marijin), nek te nikad ne ostavi. Ova će ti misao biti u tuzi utjeha, u pogibelji zaklonište, u borbi srčanost, u djelovanju okrepa, u potrebi pomoć.«

U svibnju kitio je oltar Majke Božje u razredu, sastavljao s drugima stihove Gospi koji su anonimno izilazili na svibanjskoj ploči. Njenu je sliku često poljubio, uvijek mu je bila na stolu. Svaki dan, ako nije bio bolestan, 6 puta je posjetio Gospinu kapelicu. Razlikovao je ove pohode od pohoda Svetohraništu.

Molio je krunicu kao pravi umjetnik. Za vrijeme zadnje bolesti upitao ga o. Puntigam: »Pero, koliko misa slušaš na dan?« — »Dvije, Velečasni, a kad primim sv. Pričest, tri.« — »Pa zar ti to nije teško?« — »Nije, Velečasni, ta ja sjedim.« — »Ali molitva?« — »O ne, jer ja molim krunicu, a osobito kod žalosne krunice čovjek ne može lako biti rastresen. Slike su tako žive, da me sasvim zanesu: Koji se za nas znojio krvavim znojem! Divne li slike! Koji je za nas bio bičevan! Moj Bog bičevan!« — »To je govorio — priča o. Puntigam — tako ganutljivo, te se njegove blijede jàgodice zaru-

menjele, njegove umorne oči zakrijesile, a slaba desnica i nehotice se uzdigla. Petar bijaše posve zanesen, kako sam ga rijetko vidio.« — »S takvom slikom«, nastavi tada Pero mirnije,« s takvim otajstvom mogu se lako dugo zabaviti; to me ništa ne umara.« — Prolazeći dugim sjemenišnim hodnicima, desna mu je ruka bila stalno u njedrima. Đaci su znali zašto: moli krunicu.

Duboko oduševljenje za bl. Gospu i Marijinu Kongregaciju preraslo je sve obzire, koji znadu mlade ljude upravo zarobiti. Za stvar kongregacije zauzimao se kao za svoju vlastitu. »Do nas stoji — govorio bi na vijeću — da li će seminarci biti valjani i dobri. Kongregacija uvelike utječe na cijeli zavod, a njezino poglavarstvo opet daje primjer u koji se drugi manje više ugledaju.« Na akademiji govorio je: »Otpočinuti, mirovati prije nećemo dok ovo sjemenište ne bude raspaljeno pravom iskrenom ljubavi prema Sinu Tvome, dok ne bude prava utjeha, prava radost Presvetom Srcu Njegovu, dok Gospa ne uzmogne reći o njemu: To je zaista rasadnik budućih po mojem srcu svećenika.«

Svrha je Marijine Kongregacije u sjemeništu da odozdo djelujući u mikrosocijalnim odnosima stvori pravu atmosferu u kojoj će se očuvati zvanje, osobito pred navalama sjetilnosti. O duhu u sjemenišnoj zajednici ne odlučuju samo poglavari odozgora. Oni su nemoćni prema apatiji i indiferentnosti zajednice koja se zatvara u se i živi svojim životom. Marijina Kongregacija unosila je duh velikodušnosti, smisao za žrtvu, duh molitve i apostolata preko najboljih učenika koji su stvorili aktivnu jegru na kongregacijskim sastancima.

Kao nadstojnik M. K. znao je Petar Barbarić biti vrlo ozbiljan kad se radilo o zvanju. Jedan zbornik naumio na vanjskoj gimnaziji nastaviti školu. »Ti priznaješ«, reče mu Pero, »da imaš zvanje za svećenika, i priznaješ da se izlažeš opasnosti da ga u gradu N. izgubiš. Ti dakle ne smiješ ostaviti sjemenište.« Ovaj se izgovarao da samo radi zdravlja ide iz sjemeništa. Petar će mu odrešito: »I kad bi sutra imao umrijeti, ti ne bi smio ići u grad N. Ti ćeš onamo izgubiti zvanje, a to će te poslije ljuto boljeti.« — »O, nikad!« odgovori nepromišljeni sjemeništarac. Petar mu odvrati: »Sigurno ćeš se za to kajati na sudnjem danu.« Sjemenište je ipak ostavio, a svećenik nije nikada postao.

S pravim ogorčenjem gledao je kako neiskusni mladići za makar što, za par podsmijeha, zbog izrugivanja... proigraju povjerenje i odlikovanje Svemogućega Boga i okreću leđa svećeništvu. Prijatelju Marijanu Kelavi piše: «Ti si u svom posljednjem pismu naveo stih: Tempora mutantur et nos mutamur in illis (Vremena se mijenjaju i mi u njima). A ja ga mogu ovom prigodom upotrijebiti, samo što bih ga sada ovako preveo: Praznici se mijenjaju i mnogi se mijenjaju u njima. Jer za koje sam mislio da su čvrsta i nepokolebiva značaja, da će sve pretrpjeti za svoje uzvišeno zvanje: evo takovih gdje dragovoljno ostavljaju sjemenište, i to bez ikakova zdrava i valjana razloga... Eh, kad bi se držalo one zlatne: Batte il ferro mentre è caldo (Kuj željezo dok je vruće), ne bi dotle došlo. Dok nam je srce potpuno mirno, a duša rasvijetljena svjetlom milosti, tad valja odabrati zvanje i u njemu se učvrstiti, onda ćemo i za vrijeme velike kušnje vjerni ostati Bogu.«

Pred smrt reče nekom ocu koji ga je pohodio:

»Prije bih često na to misilo kako ću si najbolje urediti župu kad je dobijem. Nikad nisam težio za tim da župnikujem u gradu, već mi je jedina želja bila da me smjeste u kakvu župu na selu. I ovu bih ja tako lijepo uredio te bi u njoj nadnaravni život cvao. Ja ne bih prije mirovao dok ne bih u ovoj župi uveo pobožnost Srcu Isusovu, bratovštinu škapularsku i sv. krunice. Ako onamo ne bi bilo škole, sam bih djecu drage volje poučavao... O kako mora da je blažen svećenik koji si je župu tako uredio te mu župljani živu život nadnaravni! Takova je župa pravi raj! To je sasma drugo nego biti profesor ili odvjetnik!« — Svome bratu svećeniku iza njegova ređenja govorio je »Vi«. Htio je tako ustrajati do svoje mlade mise. Pred smrt, kad je vidio da svoje mlade mise neće dočekati, opet mu je pisao s »Ti«.

Petrov utjecaj na zajednicu bio je izvanredan. Što poglavari svojim ugledom nisu mogli postići, postigao je Petar svojim utjecajem. Čitav se razred jednom pobunio na profesora koji je previše zahtijevao. I tko zna dokle bi dotjerali u svojem otporu, da u njemu nije bio on. I Petra moraju predobiti za svoj »štrajk«.

— »Ja sam spreman poći s jednim ili s dvojicom od vas k profesoru, iznijeti mu čedno naše poteškoće i zamoliti da pomogne; to će on zacijelo i učiniti. Ali da kao buntovnik nastupim proti jednom poglavaru, toga neće biti. Uostalom od toga ne bi bilo nikakove koristi, jedino bi koji od nas izletio iz sjemeništa«.

— »Ako se svi dignemo, ne mogu nas sve otpraviti.«

— »Da, da, ali kolovođe će platiti.«

— »Kolovođe? Mi ih nećemo odati!«

— Čekaj samo, kad dođe kome do gusta, a on se ne može drukčije izvući, priznat će sve.«

— »Ali mi se moramo osvetiti!«

— »Recimo, ti si profesor, pa bi djeca htjela pošto poto da im se učini po volji: bi li ti htio i mogao popustiti?« — Većina već kima glavom. Urazumio ih je. »Eto vidiš, da se ovako ne može do cilja.«

Da je koji drugi nastupio i rekao iste riječi, ne bi poslušali. Ali Petar je snaga, on je značaj, pred njim kapu dolje, on je sav iza svake riječi. I uspio ih je umiriti.

O. Brandis bio neoprezan, pa su se đaci domogli pitanja za zadnji ispit (prije mature) iz prirodopisa, koji je onda bio u 6. razredu. Pitanja su bila već određena za svakog pojedinca. Prepisali su ih i vratili na staro mjesto. Petar i još dvojica nisu gledali svojih pitanja. Sveopća radost! Svečano zaključiše, nikom neće ni riječce reći. Ko grob!

Tko će stati pred te mlade ljude i razuvjeriti ih da bi oni mogli i ljepše i časnije završiti taj ispit. Petar se posavjetovao s nekim. Kad su svi bili skupa u razredu bez prefekta, otvori on pravu raspravu: »Vi znadete, braćo, što se jutros dogodilo. Ali, eto, neki od nas drže da je stvar vrlo opasna. Što više, mi držimo da će biti najbolje ako otvoreno priopćimo ocu Brandisu što se dogodilo.«

— »Toga nema! Glupost! Nećemo valjda sami sebi kopati jamu!«

— »Stvar po sebi nije zla«, poče jedan razlagati. »Profesor nije kriv, a nama se sreća nasmijala, i mi cedulju našli. Ako to prijavimo, još ćemo o. Brandisa dovesti u nepriliku, jer bi u zadnji čas morao sastavljati nova pitanja, a mi bi se našli u škripcu, jer bi se lako

moglo dogoditi da dobijemo baš ona pitanja na koja smo najmanje spremni, pa eto belaja!«

— »Tako je!«

— »U tom imate posve pravo da bismo mi ovako mnogo lakše dobili dobre redove. Međutim, ja mislim, mi nemamo razloga da se bojimo male mature: naši su dosadašnji uspjesi sigurno jamstvo da ćemo svi od reda sretno proći. Pa makar ne dobili najbolju ocjenu, ona će nam, ako je pošteno zaslužimo, donijeti veće zadovoljstvo nego ona bolja ocjena za koju bi nas savjest prekoravala da nije naša.«

Stanka! Svi šute. Da je tko drugi govorio, našlo bi se odgovora; da su znali za ijedan Petrov prekršaj protiv đačkog poštenja, pod nos bi mu stavili, ali Petar je utjelovljenje tog poštenja o kojem govori. Svi su ga doživjeli na njemu i divili mu se. Đačko poštenje može se omalovažiti jer još nema izravnih društvenih posljedica. Škola je tek priprava za život. No tko će u mlade ljude unijeti društvenu etiku i smisao za čast i odgovornost ako škola ne unese. Zar nije napredak mnogih država jednostavno onemogućen korupcijom i varanjem? No, to je đačko varanje primijenjeno kasnije na život.

Nitko se nije svojom oporbom htio odreći tog poštenja. Bili su to odreda seljački sinovi za koje čast i poštenje nešto znače.

Petar nastavi tiše i uvjerljivije: »Braćo, zaklela se zemlja raju da se svake tajne znaju. Dođe li jednom djelo na vidjelo, a nema sumnje, da će doći, urodit će nemilim posljedicama. Prije svega, neće nipošto biti našem razredu na čast, ako se mogne prekoriti da je prevarom stekao priznanje svoga znanja. Drugo, mogao bi stradati ugled sjemeništa i dobar glas naših

profesora, a toga mi nikako ne smijemo dopustiti. Sazna li se izvan zavoda za ovaj jedini slučaj, odmah će se dići na zavod svakakve tužbe, pa će se ta zgoda posve krivo prikazivati. Rastrubit će se da se tu kod maturalnih ispita šara i vara. Gdjekoji, kad to čuje, bez grižnje će savjesti naprosto tvrditi, da je profesor namice cedulju ostavio, a jamačno to nije osamljen slučaj. I još će možebiti dodati, da se takova šta događa i kod drugih predmeta. Zar se ovakovim govorkanjem ne bi dobrom glasu zavoda nanijela golema šteta, a bez ikakve podloge? Zato, mislim, bit će najbolje da mi ovo zapriječimo dok možemo. Zacijelo nas o. Brandis neće ostaviti na cjedilu; zna on dobro dokle svaki od nas može plivati.« Petrovo razlaganje nije bila retorika ,nategnuto uvjeravanje, jer travnička gimnazija nije još imala potpunog prava javnosti, pa su sarajevski profesori-svjetovnjaci dolazili kao komisija na maturu, a zavod je već bio na glasu kao najbolja škola, pa nije manjkalo zavidnika, osobito među antiklerikalcima.

Još su se neki opirali, ljutili se na Petra, no ti su bili manjina. P. Brandisa obavijestili su, on je dakako promijenio barem imena, a na maturi nije nitko stradao.

Koliko veličine i društvene zrelosti pokazuje taj slučaj, i kako se Petar izdizao iznad običnog đačkog načina mišljenja i ponašanja. »Nisam vidio đaka onako odlučne volje. Sve što čini, čini iz punog uvjerenja«, rekao je o njemu jedan profesor. S druge strane postupao je izvanredno vješto. Nije se obratio poglavarima, jer time ne bi njima učinio naročite usluge, obratio se razredu kad nije bilo prefekta. Nije se izdijelio iz zajednice, nego je nju preobrazio, obratio joj se s povjere-

njem i pozvao se na ono plemenito i zdravo u dušama većine.

Nije taj Petrov utjecaj na zajednicu bio samo svestran nego i dubok. Jedan priznaje: »Njegova opomena na mene je više djelovala nego li riječi moga ispovjednika...« Drugi priča: »Od naravi sam turobne ćudi i nitko me nije mogao onako razvedriti kao Petar. Češće bi puta i neki drugovi pokušavali da me rastresu, a ja sam ih naprosto odbio. Ali mi srce nije dalo da odbijem i Petra. Ne bi dugo potrajalo, i ja sam se morao s njime smijati. Da nije bilo njega, ja ne bih bio ostao u sjemeništu.«

Gospin vitez i apostol dobra bio je i u praznicima. Od kuće je jednom opremio čitavu vreću onih velikih hercegovačkih krunica, da se blagoslove u sjemeništu sa svim mogućim oprostima. Njegov brat Ivan kaže o njemu: »Spremio je jednom 5 kg krunica da se razdijele badava, a kupio ih je iz svojih novaca, koje je dobio na dar od oca i pokojnog župnika fra Ambre i pokojnog fra Lovre Softića.« Govorio bi seljacima: »Vi velite da ne možete imati dosta vremena za molitvu... kad pođeš na zemljište, gdje ćeš raditi, uzmi krunicu, moli dio rožarja i koji uzdah...«

U 8. razredu na početku, malo prije nego što je prestao biti nadstojnikom M. K., doživio je sreću da je M. K. dobila novi barjak. Blagoslovio ga je biskup Strossmayer 6. rujna 1896. — Petar je mnogo očekivao od Marijinih Kongregacija u Hrvatskoj, osobito za preporod omladine. Pa i u nebo je otišao s obećanjem da će se posebno moliti za to. Šest dana prije smrti obećao je ocu Puntigamu da će posebno moliti za mladež, za procvat M. K. u Hrvatskoj i za đačke duhovne vježbe.

Apostol Presvetog Srca

Petar je rano u školi Marijinoj sazrio za veliku ljubav prema Božanskom Srcu i život revnosti i zadovoljštine iz te ljubavi.

Izvor toj ljubavi bio je u molitvi. »Bio je kod molitve — veli jedan — nepomičan, sabran, lica vesela i izgledao je kao da opći s nekim dalekim, nevidljivim svijetom. Nikakav slučajni štropot kod molitve nije ga ni ganuo ni uznemirio...«U pobožnosti je vrlo napredovao. Opažalo se često kako upadno dobiva rumenilo lica kada moli. Molio je mnogo, obavljao pohode Svetootajstvu. Tko je njega pazio iz blizine, mogao je primijetiti kako idući u redu hodnikom gotovo nečujno izgovara »strelovite molitvice«. — »Kad bi ga čovjek pogledao, još bi sam postao pobožniji!« veli drugi.

Njegov profesor matematike otac Slavik priča ovo: »U sedmom razredu udarilo mi je u oči da se Petrove usne nečujno miču. Isprva sam to držao za čudnu, gotovo lošu naviku, no domala se uvjerih da je to Petar potiho šaptao strelovite molitvice. Meni se činilo da se to nikako ne može spojiti s napetom pažnjom koja se mora zahtijevati od đaka, pa sam ga stavio na ku-

šnju. Kad se on tome najmanje nadao, stavih mu baš zamršena i teška pitanja, no on je na njih tako točno i sigurno odgovorio, da sam doskora odustao od kušnje. Ja sam otada Petra gledao s nekim poštovanjem. Pokazao mi je kako se može bez štete spojiti rad i molitva.«

U tom neprestanom razgovoru s tim »dalekim svijetom«, zapravo sa svuda prisutnim Bogom, Petar je mnogo naučio. Od Isusa »blaga i ponizna srca« naučio je biti blag i ponizan. Smirio se u istini o Bogu, o sebi, o svijetu. Tako je stekao sređenost i duševni mir rijedak u mladim godinama. »Zadnje tri godine nisam ga nikad vidio ni žalosna ni ljuta«, veli jedan. »Ne mogu se sjetiti da sam ga ikada čuo gdje se prepire. Pače, ni nenadani slučajevi nisu bili lako podobni da ga smetu. U zimi stadoše se jednom naša djeca grudati. Barbarić stajao po strani razgovarajući se s nekolicinom drugova. Najednom pogodi ga u glavu jaka gruda i obori mu kapu s glave. Tko je to bacio? — upita Petar s posmijehom, podigne mirno kapu sa zemlje i nastavi razgovor kao da se ništa nije dogodilo.«

Stoga su dečki imali povjerenje u njega i jadali mu se. On ih je mirio: »Radi koliko možeš. Kad sam svjestan da sam učinio koliko sam mogao, onda sam skroz miran. Pa dobio ja i lošiji red, ja ću biti ipak zadovoljan. Ja ću nastojati da zadanu lekciju barem pročitam. Zapadne li me onda samo »dovoljan« ili »dostatan«, što za to? Hvala Bogu!« — Drugi se pred njim tužio neprestano na hranu, dok mu Petar ne reče: »Al' molim te, tko bi mogao svoj djeci udovoljiti? Da si poglavar, što bi ti iznio na sto? Ja ne velim da se mi Bog zna kako fino hranimo; ali ono što dobijemo, zdravo je i u izobilju. Pa onda promisli koliko nas je.

Uostalom, imate li štogod proti jelu, promislite zrelo, pa mi recite svoje želje, a ja ću ih vlč. o. generalnom prefektu predložiti. No kritiziranjem svojim ne ćete ništa postići. Sve to dade se mirno urediti. Vikom svojom širite samo nezadovoljstvo, pa zato ćete jednom morati Bogu odgovarati.«

Dvojica se ozbiljno posvadiše. Zamrziše jedan na drugoga. Nema izmirenja. Jedan od njih nađe u stolu ovaj listić: »Dragi N., čuo sam da si se zavadio s K. Hajde, molim te, gledaj da se izmirite još prije ispovijedi. Ta, kako ćemo na sv. Pričest kad imademo štogod proti bratu svome? Znam ja, nije to lako, ali iz ljubavi k Bogu može se ipak. Zato nastoj, molim te, da se bilo usmeno, bilo pismeno prije sv. ispovijedi izmirite. Pa kako bismo smjeli moliti Spasitelja da nam oprosti grijehe naše, kad ne možemo bližnjemu svome ni najmanje uvrede oprostiti? Nadam se da ćeš se svladati i pokazati se da si čovjek. — Tvoj Petar Barbarić«. — »Iskreno priznajem, veli taj uvrijeđeni, da me je ovo nekoliko riječi tada pogodilo baš u živac. Odmah se latim pera i crnila i prepišem si listić na vječni spomen u svoj notes.«

U 5. razredu nastala mučna napetost među đacima i profesorom. »Neki od nas — veli jedan od njih — složiše se da neće nikako popustiti, niti moliti za oproštenje, kud puklo da puklo. Tako smo mi odlučili i zaključili. Ali tko će odoljeti Petru kada on stane raditi oko pomirbe? I doista naša se osnova rasprši jer se nijedan nije mogao oprijeti kad nas je nagovarao da se izmirimo. Još iste večeri ode k profesoru i zamoli ga u ime sviju za oproštenje, što ovaj od srca i dade.«

Tako mlad je bio, a tako smiren i sređen. Bujice koje su zahvaćale čitavu zajednicu, nisu mogle zanijeti Petra.

Petar je po svom ugledu i uspjesima u školi, u kongregaciji i društvenom životu bio izložen oholosti. Poznato je kako se odlikaši i uopće sposobni dečki, osobito koji znaju nastupiti, upravo opiju od ponosa. Nitko njima ne smije ništa reći, mora im se sve priznati, ne trpe sebi opasnoga takmaca, kritiziraju i omalovažuju druge da sebe izdignu. Iznadprosječni su u opasnosti da se razviju u sebičnjake i nesocijalne ljude. — Ako dožive koje poniženje, onda je drugima drago: nek i on malo dobije! Treba mu! A oni su dane i dane izvan sebe. Ovakovo poniženje redovito im je jedini lijek. — Petar je od Božanskog Učitelja naučio nešto drugo. Ostao je trijezan i miran u istini. Uzeše ga jednom hvaliti, onako u po šale, u po zbilje, natežući ga. On im nije odgovorio nekim konvencionalnim lažima da to nije istina, nego: »Ja nemam zasluge u tom što mi je dobri Bog dao. On je to mogao i drugome dati. Primati može svatko, ali zasluga je u tom da upotrijebimo darove Božje u čast i slavu Božju.«

Jednom se dečki razgovarali o karijerama u svijetu. Petar je šutio. Osjećao je, drugi sa simpatijama prate te »sretnike«, pa je dodao na koncu svoje mišljenje: »To sve prolazi, i na koncu dolazi smrt.« — Tko ne zna svojih misli i nacrta prenijeti preko groba, slaba je duha i plitak čovjek.

Kako je bio slobodan od ukočena ponosa, pokazat će nam Petrov postupak sa siromasima. Na sjemenišno igralište dolazio bi po koji put prosjak da umoli kod đaka milostinje. Petar bi uzeo kapu u ruke i pošao prosit za prosjaka, a onda bi sve sasuo siromahu u kapu. Sa seljacima bi općio kao s braćom. Nije dao da oni u njemu osjete naduta đaka što s visoka sipa nezrele sudove.

U ono doba dati se uslikati, zvučalo je kao nova svjetska moda. Za legitimacije nije se tražila slika. Petar je zazirao od »prodavanja posmijeha i poza«. U grupi se dao uslikati, ali sebe sama ne. U bolesti jedva se dao nagovoriti od poglavara da ga snime.

Kod ukora i poniženja najbolje se pokaže dokle seže mir u istini, poniznost ukorenoga. Školske godine 1894.-95. višoškolci pokrenuše među se šaljivi list »Glas Kmetićke vile« (Kmetići je selo blizu Travnika). Pretplata je bila u naravi: svaki je slao uredništvu papira i člančić. Svi su se potpisivali pseudonimom. Petrov je bio Rićbarba. List je izilazio svake sedmice i došao do 9. broja. Ali kad je počeo kritizirati poglavare i uredbe, prefekt pregleda pulteve, zaplijeni sve, a o. Rektor pozove iz svakog razreda najistaknutije dečke. Petar je bio među njima. Svima je snižena ocjena iz vladanja, pa i Petru. To je bio događaj! Petar iz vladanja nema »pohvalno«! Petar je to poniženje primio tako jednostavno. Ne, nije baš tako strašno važno da on uvijek dobro prođe. U duhovnim bilješkama zapisao je jednom: »U pogledu držanja mojih poglavara prema meni moram biti ravnodušan. Jer ja ne znam da li je za mene bolje ako oni sa mnom postupaju prijazno ili strogo.« On je bio usidren u Bogu, nije ovisio o mišljenju poglavara.

U svojim idealima nije tražio neobično, na što su skloni mladi ljudi. »Od svih puteva što vode u nebo, meni se čini najkraćim , najlakšim i najpouzdanijim onaj kojim ide čovjek ispunjujući točno i savjesno svo-

je obične dužnosti. I upravo zato mi je sv. Ivan Berchmans tako omilio, jer je i on tim putem udario i sretno prošao. Ja se nekud bojim sv. Alojzija koji nije gotovo ništa jeo ni pio i onako oštar pokornički život provodio. A kako bih ja istom zaslužiti i dočekati mogao da mi se kao sv. Stanislavu ukaže bl. Gospa i na moje grješne ruke položi svoje Božansko Djetešce! Svetog Ivana Berchmansa naprotiv može svaki čovjek lako nasljedovati jer on nije ništa neobično činio, nego je samo obične dužnosti vršio neobično savršeno.«

I zaista, Petar je bio vrlo sličan sv. Ivanu Berchmansu. Jedan Petrov profesor izjavljuje: »Ja sam se raspitivao kod Petrovih poglavara, profesora, učitelja i nadstojnika, kod drugova, suučenika i zbornika, stvar sam pomno razmislio, pa na temelju dobivenih obavijesti i svoga vlastitog iskustva od gotovo 3 godine mogu, mislim, mirne duše izjaviti ovo: U našoj kući nije nikad nitko opazio na njemu ništa prijekorno ili što ne bi bilo u redu.«

Ponizan čovjek nije rob ljudskog obzira, nije zapeo u spektakularnom kompleksu: šta će ljudi reći, hoće li vidjeti ili ne, kako će shvatiti stvari i slično. Zato je i bio prodoran kao apostol. Već smo ga vidjeli u borbi s čitavim razredom, a njegov apostolat za čast presv. Srca Isusova pokazuje, kako je snagom duha prerastao sve slaboće i neopravdane obzire.

U sjemeništu je među đacima bilo raznih pothvata da se proširi pobožnost Srcu Spasiteljevu. Petar je uvijek obavljao pobožnost 9 službi Srca Isusova. Čak i u bolesti raspitivao je i tražio, ako bi na nj zaboravili, da dobije jednu od 9 službi za svaki mjesec. Bio je član »Kola Srca Isusova«. Članovi bi se kola razgovarali na prijateljskim sijelima o Srcu Isusovu i apo-

stolatu. Svaki mjesec bilježili su sjemeništarci duhovno cvijeće u čast presv. Srcu. U Petrovu notesu sačuvao nam se jedan njegov mjesečni prinos: 5 sakramentalnih sv. pričesti, 340 duhovnih, 2 djela milosrđa, 5 djela ljubavi, 50 pohoda presv. Otajstvu, 55 pohoda bl. Gospi, 110 samozataja, 400 prijegora u glavnoj strasti, 3000 strelovitih molitava.

20. XII. 1905. papa sv. Pio X. odobrio je i preporučio čestu i svagdanju sv. Pričest. Prije toga dekreta nisu se đaci u Travniku pričešćivali, osim u nedjelje i blagdane. Petar je stoga nastojao da što češće bude prilika za sv. Pričest. Godine 1895., kad su se vraćali s majalisa, zapitao je jednog oca bi li o. Rektor dozvolio da obave 9 prvih petaka. Ovaj mu je savjetovao neka među đacima pokrene tu misao, pa nek onda ode ocu Rektoru, sigurno će dozvoliti. Bilo je dosta poteškoća: trebalo je preinačiti dnevni red u te petke. Stvar se zategnula. U to nenadano umre jedan sjemeništarac, a da ga svećenik nije dospio ni opremiti. Petar upotrijebi dojam što ga je događaj proizveo i opet pokrene misao. Konačno iza godine dana nastojanja uspije. U svibnju 1896. obavili su pobožnost prvog od devet petaka.

Pod praznicima Pero je širio ovu divnu pobožnost Presv. Srcu Isusovu u svom kraju. Iza mise okupili se ljudi oko njega, nek im priča kako je bilo u Travniku, a on navrnuo razgovor na presveto Srce Isusovo i pričao im sve što je znao. »Barem vi seljaci, štujte Srce Isusovo i Marijino, jer građani se više staraju za svjetovno blago i za svjetske naslade. Vi pako živite tako da se starate za duševno blago; a to ćete naći u Božanskom Srcu Isusovu.« Tumačio im je pravila bratovštine Srca Isusova i upisivao ih, pa je popise slao u Travnik. Uspjeh je i samog njega iznenadio. Preko go-

dine njegov bi brat Ivan slao u Travnik nove članove. S posebnim je žarom govorio o dobroti Srca Isusova i o velikim obećanjima danim sv. Mariji Margareti Alacoque (Alakók) za cijelo čovječanstvo.

Bio u njegovu kraju neki pijanac i psovač. Petar ga obađe danas, obađe sutra. Tumači mu kako dušu gubi i vrijeđa Gospodina. I zbilja, čovjek se otme čaši i obrati. Bio opet drugi koji je ohladio u vjeri. Ukućanima, koji su htjeli na sv. misu, govorio je: »Zar nemate nikakva posla? Ako nemate, onda ne branim!« Sam ne bi ni privirio u crkvu. Petar mu se približi i stane pobijati njegove izgovore i isprike. Nadahnjivao mu je uvjerenje u kršćanske istine i čovjek se preokrenu te stade živjeti kao pravi kršćanin. Sjetimo se da je Pero bio tek gimnazijalac.

Perin utjecaj na domare bio je neobično velik. Ono što pričaju brat Ivan i sestra Ora, može se nazvati duhovnim vodstvom. Sestra Ora priča: »Naš otac bio je strog, te mlađima nije dao prednosti, dočim kad bi Petar tumačio o Bogu, o nebu, o svetosti, pokojni bi otac smjerno mu u lice gledao te bi se i suza mogla na oku opaziti, što inače drugima ne bi dopuštao. U posljednjim godinama praznika, tko to razumi, opažalo se je, da ga je i poštivao ne kao svog sina, nego kao velikog gosta i prijatelja.«

U 4. razredu poslao je iz sjemeništa svome ocu 40 velikih slika Srca Isusova s porukom nek ih razdijeli po rodbini, pa nek uveče mole večernju molitvu svi skupa pred njom. Spasitelj je obećao: Ja ću obilato blagosloviti svako mjesto gdje se izloži i štuje slika mojega Srca. On da će takvih slika poslati vlč. župniku nek ih dijeli među puk. »Jer nažalost«, završuje, »baš ova najkorisnija pobožnost u nas je najmanje poznata.«

U Mostaru potakao je sestre Milosrdnice da među djecom, njih 60, osnuju bratovštinu Srca Isusova. To je prvi vrtić Srca Isusova u Hercegovini. Od pobožnosti prema Srcu Isusovu očekivao je religioznu obnovu Hrvatske. »Neka nitko ne veli da to nije za naš narod«, govorio je sudrugovima. »Hoće narod, samo ti njega uputi!« Petar je uživao na blagdan Srca Isusova, kad bi seljaci napunili Travnik. Po 4.000 samih muškaraca! Pa kad bi zapjevali »Zdravo Tilo Isusovo« kroz travničke mahale, inovjerci bi se samo zgledali. »Ako je tako i u Rimu, onda propadosmo svi!« reče jedan beg gledajući to slavlje. Srce Isusovo nikome ne snuje propasti, Ono samo poziva sve k sebi da ih ogrije svojom dobrotom. Kad je o. Zabeo u školi pričao kako novi hrvatski glasnik Srca Isusova raste i svuda ga ljudi primaju, zaboravio je Petar posve na svoju mirnoću i stao od veselja trti ruke. Sad je on na veliko kupio pretplatnike. »De, bronze ti (njegova poštapalica), kad će toliki drugi, učini i ti tu radost presv. Srcu! Pa šta je to 36 novčića!« Njegovom zaslugom pretplatiše se na Glasnik Srca Isusova gotovo svi đaci jedne divizije u sjemeništu. — Njegov primjer djelovao je i iza smrti. Jedan četvrtoškolac dostigao je rekod: obišao je 7 sela i poučavao o Srcu Isusovu te upisao 1600 imena u Bratovštinu Srca Isusova.

Samo jedna jaka i potpuna ljubav može rađati ovakvim djelima. Pero je ljubio presv. Srce svim žarom svoje burne i jake duše. — Ponovo je potrebno upozoriti da je obični gimnazijalac. Pogledajmo njegove vršnjake oko sebe, kako su još neizgrađeni, ni vrući ni hladni, vrte se oko sebe i svoje male ličnosti, te jedva da su kadri poduzeti neku pametniju i veću akciju među svojim vršnjacima.

Osuđen na smrt

Taj sposobni sedmoškolac! U školi uspijeva kako ne pamte da je koji uspijevao. Privatno je naučio talijanski, preveo je s talijanskog jedan životopis koji se đacima čita u blagovaonici, Danteovu Divina Comedia za se gotovu svu preveo, navodi je u originalu, zna dobro njemački, predstavljač je, svirač je u sjemenišnom orkestru (svirao je bombardon i trubu), veseljak je (njegova šaljiva pisma rado su čitali sarajevski bogoslovi), a dobar, i pošten, i valjan, i pobožan i značajan... nadstojnik Marijine Kongregacije već 3 godine, veliki ljubitelj Marije i Srca Isusova, apostol . . . svi ga poglavari poštuju i vole, ne da se to sakriti; đaci ga imaju rado, povode se za njim, razvikan je, popularan u najpozitivnijem smislu..., a mladić od 22 godine kao i mnogi njegovi sudrugovi, jer u ono doba nije bilo redovitog školovanja, te bi kasnije počinjali gimnaziju u Travniku. Bože dragi, šta bi on sve načinio za Tvoju slavu kao svećenik! A evo, sada on mora pogledati s oba oka, s cijelom dušom, u strašnu stvarnost. Pero je osuđen na smrt. Bože dragi, uništit će ga već i sama spoznaja!

Neće, to je jako srce, iz škole Kraljice Mučenika i

raspetog Krista. Sad će se pokazati šta vrijedi taj razvikani Barbarić!

Nikad nije bio osobita zdravlja. U drugom razredu prebolio je upalu porebrice, a u četvrtom upalu pluća. Narastao je naglo do blizu 2 metra visine. Da li je sve u redu u njemu? Vidjet ćemo. 26. travnja na šetnji sjemeništarci pokisoše do kože. Kiša se prometnula u mećavu. Petra uhvatila iza toga neka tajna zlobna ognjica. Sve malo, pomalo. Vrućica je ujutro jača, preko dana se smiri i nikad da prestane. Poglavari se zabrinuše. Liječnici još ne mogu na plućima ništa određeno ustanoviti. Do konca sedmog razreda neprestano je bio u bolnici. Ništa , poslat će ga prije kući u rodni kraj, doći će on već k sebi. Ode zaista prije drugih. Otac Puntigam piše mu 20. srpnja: »Kako si mi, moj dragi? Kako ti zdravlje? Koliko puta mislim svaki dan na te i veoma sam zabrinut, osobito jer se nikako ne javljaš. U duhovnim vježbama molit ću se još više za te, a molim te, da ni ti ne zaboraviš mene, da me dragi Bog opet okrijepi za cijelu godinu. Treba mi snage za se i za vas... Jučer sam bio u Zenici, te sam tamo naručio za te novi pult (visoki stol), i to takav da možeš i stojeći učiti... Gledaj štogod bolje možeš da se sasma zdrav povratiš amo, onda će sve dobro i lijepo biti...« Kolika briga i kako su srdačni bili odnosi između Petra i njegovih odgojitelja. Svi su ga ljubili i pomalo štovali. Sjećamo se kako je za nj osjećao njegov učitelj iz pučke škole.

Pero se ozbiljno oporavljao, organizam se kušao oprijeti zlu. Osjećao se slabo, a onda je ipak krenulo malo bolje. Otac rektor Pančić, čim je čuo da oporavak nije naročito uspio, zabrinut pozove Petra u sje-

menište. Tu će imati liječnika i lijekove, a sjemenište će priuštiti sve za takva sjemeništarca.

Pero krene na put. Sarajevski rektor bogoslovije, Barbarićev bivši prefekt i profesor, dade ga temeljito pregledati. Liječnik je bio vrlo zabrinut. 13. kolovoza krene Petar u društvu s o. Celinščakom i o. Horrmannom u Travnik. Sjemenišni liječnik ustanovi tešku sušicu. Bolest je već previše uznapredovala, Petar se neće izvući. Neizlječiv! Dakako, nisu mu toga rekli. Naslutio je on to iz one šutnje, iz onog opreznog bodrenja i primirivanja. Bistar je bio Pero. Pa ona pisma od kuće: »Časna sestra predstojnica pozdravlja te i jako želi znati kako ti je, jer je č. s. predstojnica iz Travnika pisala da si jako slab.« To piše sestra Ora i na koncu dodaje: »Odmah javi kako ti ide sa zdravljem! Jako sam zabrinuta.«

Njegov negdašnji župnik fra Ambro Miletić piše mu iz Mostara: »Ne prigoni se naukom, nego se jači i krijepi, da groznicu što prije istjeraš, jer ako se udomaći u tebi i steče pravo posjeda tvog i onako oglodanog i izmorenog tijela, onda naopako.« I udomila se, i stekla je pravo posjeda, i pošlo je naopako. Petar je vidio to, šutio i čekao. On je mladić od 23 godine. Bože dragi, kako će podnijeti taj udarac! Fra Ambro se potpisuje: »Tvoj sveđernji štovatelj . . .« Zašto baš štovatelj? Zanimljivo, a župnik mu je bio.

Petar je ostao miran. Taj njegov divni mir! Upisao se u »Opću Bratovštinu Svete Kuće u Loretu«, nek mu Majka isprosi zdravlje, nek se nebeska Majka brine za njega. I Otac nebeski vodi brigu o njemu, čemu da se uzrujava. Svom zemaljskom ocu piše: »Predragi oče! Oprostite mi što vam nisam prije na pismo odgovorio. Pitate me kako sam. No, hvala Bogu, u mnogom idem

na bolje, ali još nije posve dobro. Mogu Vam to samo kazati da se oko mene radi koliko se i kako može. Dakle, nemate se za šta brinuti jer znate da nam je život u ruci našeg najboljeg Oca, svemogućega Boga, koji najbolje zna ili nam je korisnije živjeti ili umrijeti. Neka bude Njegova volja, predajmo se u Njegove ruke, pak ćemo zadovoljni biti.«

Nije ga, što više, ni radost i dobro raspoloženje ostavilo. Prijatelju Kelavi piše 4. listopada: »S mojom ti je školom kad hoću, kad neću. Ali opet, nema fajde duše gubit: kod računa i fizike bio sam malne svaki put. Na latinski sam sat išao dok smo učili štambikat Horaca, a posle jok! Na ostale predmete idem samo vrlo rijetko. Paček e! Dočepo sam se, znaš, onog starog harmoniuma, pa cvrljam po njemu bez milosrđa. Deder naoštri svoje mužike, inače ću te možda i preteći.« — Ovaj list odaje iskreno veselje, ne ono napeto, proizvedeno s naporom.

Tko bi navečer prolazio hodnikom, a sjene se prozora duljile kao nedovršene misli, mogao bi čuti iz bolnice, kako netko svira novu kongreganističku himnu:

»Nek se barjak vije,
u bojovni, braćo, red!
Svaki da se smjelo bije
Gospi dižuć gled!

Na bojištu mio
Tvoj stijeg nam se vio,
Pobjedu nam izvojštio,
Marijo!«

Tko to svira? — Sušičavi Pero, osuđenik na smrt. Šta bi njemu sada znao reći svijet, plitki svijet, taj

»pametni« zaigrani svijet, koji zabezeknut zanijemi pred svakom bolnicom, pred svakim sprovodom? — Bio bi zbunjen pred tim dubokim mladićem blijedih obraza sa sumnjivim crvenilom i podočnjacima pod umornim očima. Ja mislim da bi svjetski ljudi brzo otišli od njega, izrekavši par konvencionalnih fraza ohrabrenja, utekli bi od njega kao što bježe od svake tišine, od grobišta, od svake dubine. Njihove misli ne idu tako daleko. Taj »pametni« svijet!

A Petar svira po deset, po dvadeset puta kongreganističku himnu i proživljava ponovo zanosnu svečanost od prije nekoliko sedmica kad je biskup Josip Juraj Štrossmayer blagoslovio novi kongreganistički barjak. Petar je veseo. Neka otajna tuga provlači se ipak mladim srcem, tako da je to njegovo veselje tiho, ali iskreno, iskreno i duboko. Već proživljava nebo. Sobu je uredio da bude odraz njegove duše, njegovih ljubavi i nada: Tu je veliki kip Lurdske Gospe, i pod njim ispričale se svete sličice jedna do druge. Naskoro će u društvo pobjednika nad zemljom, nad zemljom koja se u nama propinje protiv duha u nagonima, porivima, srdžbama sve do onih malih uzrujanja, briga, nejasnoća i strahova. Razgovara se s nebesnicima. Sv. Franjo najmiliji mu je svetac, onda dolaze zaštitnici mladeži: sv. Alojzije, sv. Stanko i posebno sv. Ivan Berchmans.

U školu je išao na pojedine satove do polovice zime svog osmog razreda, i onako je sve bilo u istoj zgradi. A onda je prekinuo i tu vezu s nadama zdrava čovjeka. Tako je odgovaralo njegovoj iskrenoj prirodi.

Osjećao je Pero kakovo je njegovo stanje, bio je mladić bogate duše i duboka srca. Jednom reče gledajući istom rascvale trešnje i žute jagorčike: »Cvijeće

cvate, a moja pluća venu.« Rekao je to, vele, bez suza, s nekom vrsti podsmijeha. Davno je on te misli prebolio na Srcu Božanskog Učitelja: samo tijelo umire, a Petar je vrhunaravno gledao sve što se zbiva na svijetu.

Zahvalan je bio za svaku sitnicu. P. duhovnik poručio mu je da će za njega odslužiti sv. misu: »Recite mu, da mu zahvaljujem, lijepa mu hvala! Živio! Oh, to su dobri ljudi!« U zavičaju se pročulo da je odijeljen i da će ga naskro poslati kući. Petar to čuo, pa piše ocu: »Što vele da sam u posebnoj komori, to je donekle istina. Imam, naime, posebnu sobu. Ta je prostrana kao naša nad izbom, a desetak dvaest puta ljepša od nje, da mogu biti miran, da mogu leći i ustati, kad hoću itd. Nu onog što se tiče, da idem kući, to je dupla gola laž. Moji me poglavari, Bog im platio, tako rekavši na dlanu drže. Dakle, o tome nemojte više misliti.«

Dakako, u proljeće je već znao kakovo mu je stanje. Prijatelju Kelavi, koji ga poziva na mladu misu, piše: »Pitaš me, jesam li za put. Jesam, brate, ali — kako mi se čini — za drugi, na drugu stranu. Ali naše strane (Hercegovina) teško da me više vide, a ja njih još manje. To ti velim kako se ja ćutim, no u Boga je sve moguće. Moja je bolest već znatno krenula na gore. Desna mi je strana prije bila zdrava, ali odavno je prešlo već i na desnu stranu. Još se nekako na nogama držim. Uza skaline ići, to ti je prava pokora, nu sad sam dobio štap, pa je nešto lakše. Samo kad čizme obuvam, tolik umor i zadah na me navali, kao kad bih. dok sam bio zdrav, od duška izišao na Vlašić (planina iznad Travnika 1921. metar visoka). Imao bih još koješta, ali pustimo sve u ruke Božje. Ja se ponovo prepo-

ručujem u molitve, da mi Bog dade ustrajnu odanost u njegovu svetu volju.«

4. listopada 1896. pisao je Kelavi: »Sve sam čekao, ne bih li ti mogao ljepših vijesti o svom zdravlju pisati, nu fiat voluntas Dei, nek se puni volja Božja! Šta ćeš? Iz ove kože nikud níkamo! Tà, popio sam toliko lijekova, te se bojim da me ne nazovu »dvonoga apoteka«, a znatne poboljšice još ne ćutim.« — U predanju u volju Božju svršavaju svi njegovi listovi. Želio je Pero život i žalio je za njim i te kako, ali se nije strašio smrti. Jednom naiđe na misaonu sliku kako smrt gazi štap putniku koji se odmara i ravnodušno otkida najljepšu grančicu s ružinog grma. »Ko beg!« reče Petar veselo za putnika. »Onaj putnik sa štapom, to sam ja.« Kad su njegovi drugovi pisali maturalne zadaće, reče: »I ja ću doskora polagati ispit zrelosti. Samo da mi je proći, pa i s popravkom u čistilištu.«

15. ožujka 1897. umre nenadano jedan snažan i darovit sjemeništarac. Petar se pomolio pred lijesom, a onda reče: »Mali, mali, što si učinio! Ljetos je moja godina, a, eto, sad si me pretekao!« Na Blagovijest piše: »Moja bolest ide na gore, ali hvala dragom Bogu koji mi je dao ovu milost, ja sam posve miran. Riječ: Fiat voluntas Tua (Budi volja Tvoja), ta me uvijek krijepi i tješi...«. Pitali ga da li mu je teška žrtva što ne može raditi za Boga; odgovorio je: »Nek se puni volja Božja! Ako Bog neće da štogod radim, zašto bih ja htio?«

Smrt, pa i mlada čovjeka, u svjetlu vjere nije tako strašna. Petar je bio kršćanin. Jednom prijatelju piše: »Tvoj zadnji list sjetio me na Jeremiju. Hajde, molim te, mani se toga! Gaudeamus in Domino (Radujmo se u Gospodinu!) Tà, u njegovoj smo očinskoj ruci!«

8. travnja obavio je pomno veliku ispovijed o cijelom životu. Iza ispovijedi bio je vanredno veseo. Sutradan primio je sv. Pričest u krevetu, jer je o. Puntigam tako želio. Do onda je išao na sv. misu u kapelicu. Taj dan dovukao se i na igralište među đake od radosti nad ispoviješću u kojoj se riješio sviju slaboća svoje prošlosti. Bio je to događaj za sve. Pokazaše mu lipu koju su zasadili njemu u spomen. Prozvali su je »lipa Petra Barbarića«.

9. travnja osjećao je da mu srce jače tuče, a groznica je porasla. Skori svijeća kraju! I sad se još Petar svaki dan dovukao u kapelicu, da obavi križni put. Na svakoj se stepenici odmarao. U kapelici bi teturao od postaje do postaje. Kleknuti nije mogao, jer bi inače pao na tle kao Spasitelj pod teretom križa. Otac ga Duhovnik odgovara od te naporne vježbe, ali Petar se nije mogao oteti od velikog Supatnika sviju patnika. Jedan otac pribavio mu je kod franjevačkog provincijala u Sarajevu križić s oprostima: sada je mogao dobiti sve oproste križnog puta u svojoj sobi. Taj dar razveselio ga je kao golema dobit.

10. travnja bilo je još slabije. Ipak je otišao u crkvu i prosjedio dvije sv. mise. »Može poživjeti još 15 dana, no može umrijeti već sutra«, rekao je liječnik. Upitali su ga, bi li mu podijelili sv. ulje. Liječnik ih je odgovarao: »Pa njemu to nije potrebno, ne treba njemu ispovijedi, nema opasnosti za spas njegove duše. To bi ga samo uzrujalo i još više ugrabilo posljednji tračak nade, jer sušičavci se uvijek nadaju.« I liječnik je upoznao veličinu Petrove duše. Ali o. Celinščak, Petrov ispovjednik, poznavao ju je još bolje, pa je Petru

natuknuo o sakramentu sv. ulja. Drage je volje pristao, a nasmiješio se kad mu spomenuše liječnikovu bojazan. Podvečer se ponovo ispovijedio. Sjedio je u naslonjaču. Osim kipa Lurdske Gospe stajalo je na stolu raspelo, dvije goruće svijeće i kita proljetnog cvijeća. Sa svećenikom molio je crkvene molitve. Iza obreda ostao je dugo zaduben u molitvu zahvalnicu. Zamolio je da mu dopuste primiti sv. Popudbinu radije sutra ujutro kad bude na tašte. »Lijepo bi bilo sad u korizmi trpjeti sa Spasiteljem, a onda o Uskrsu s njim uskrsnuti! ... Šta je moje trpljenje prema mukama što ih je podnio Spasitelj«. Tako je Pero zaželio, a tako će se to nekako i dogoditi.

11. travnja Petar je malo spavao. Noćna lampica smetala mu je. »U četiri sata — izvješćuje o. Puntigam — pozdravio me je prijazno kao uvijek. U 6 sati donio sam mu sv. popudbinu. Sjemeništarci višoškolci primili su sv. pričest na taj dan za Petra, premda su se pred tri dana pričestili, a za tri će dana biti uskrsna sv. pričest. — »Svi čine toliko za mene, samo ja ... Samo molim, nemojte đake siliti da se mole za me, moglo bi im dojaditi.« Zimus je govorio: »Samo da ne umrem u zimi, da đaci moraju snijeg prtiti.«

Taj dan — Cvjetnica je bila — sišao je u crkvu na sv. misu. Svi su se čudili kako je izdržao stojeći čitanje Muke Isusove, gdje nije već mogao pisati, nego je zadnji svoj list bratu fra Marku kazivao u pero. — Sjedio je taj dan do 9 sati jer još nije dovršio duhovnoga čitanja. Brat bolničar htio je bdjeti uza nj. »Hvala, dosta je da bdije uza me moj anđeo čuvar.«

Noć između 11. i 12. travnja nije ni oka stisnuo. Groznica je već načela živčani sustav. — »Šta radiš kad ne spavaš cijelu Božju noć?« pitao ga o. Puntigam.

»Katkada ne mislim baš ni na što, a kad mi bude jako teško, uzmem moliti strelovite molitvice, osobito psalam: »U Tebe sam se uzdao, Gospodine, nek se ne postidim do vijeka.« (Ps 30,2.) I onda je sve dobro.« — Krunicu je neprestano držao u ruci.

Kašalj ga je već toliko mučio da je teško govorio. Popodne došlo je po običaju nekoliko drugova u vrijeme odmora. Pozdraviše ga.« Govorite vi, braćo, eto vidite, ja ne mogu ...« »Mirko će nas zabavljati«, dobaci jedan drug ciljajući na to da je Mirko inače vječito pričalo. Ali Mirko, inače veseljak, uozbiljio se gledajući Petra. Jedva je procijedio koju riječ. Kad su se đaci opraštali, reče Petar sa smiješkom: »Mirko, Mirko, danas nisi mnogo govorio!«

Na Veliki utorak primio je sv. Pričest. Zadnja dva dana još je išao na đačku misu. Patar ga je Puntigam odgovarao od toga. »Samo da mi je doći u crkvu, za drugo lako. Tek je put donle tegoban.« (A nema više od 100 koraka ravnim putem u zatvorenu hodniku). Velečasni ga je uzeo pod ruku, a drugom se Pero poštapao. Iza 20 koraka Pero stane: »Samo da mi je sjesti«, reče bez daha. Obojica su uvidjela da tako ne ide. Vratili su se natrag. Popodne došao je Petrov brat fra Marko. Petar mu se silno obradovao.

Isti dan navečer dočekao je Petar još jednu veliku radost. Stigla je vijest iz Zagreba da vlč. o. Provincijal prima Petra Barbarića u Družbu Isusovu, dopušta mu položiti nabožne zavjete i daje mu dozvolu da nosi redovničko odijelo. Kako to, zašto to? Petar već od početka sedmog razreda kani stupiti u isusovce. Sam je zaželio, a otac duhovnik svjetovao mu je nek dobro promisli i pobilježi razloge za i protiv. Nakon zrelog promišljanja odlučio se za isusovački red. Du-

hovnik mu je predložio nek najprije svrši gimnaziju, a međutim neka nikome ništa ne govori o tome. Šutio je on o tome, a šutjeli smo i mi dosada. U životopisu Pavla Kolarića, uzornog mladića, koji je Petar sam preveo s talijanskog na hrvatski, saznao je kako je bio na času smrti primljen u Družbu Isusovu, samo je mislio da to može dozvoliti jedino General Reda. Otac mu ispovjednik saopći, da mu dozvolu može dati i o. Provincijal. I dao mu je. Petar je uvečer Velikog utorka iza ispovijedi i pričesti položio zavjete »vječnog siromaštva, čistoće i poslušnosti u Družbi Isusovoj«. Eto, sad je sve dao: zdravlje i mladost uzeo mu je Gospodin, da mu što prije udijeli vječnu mladost, a on još veselo daje sve što posjeduje: tijelo svoje, razum i volju svoju, sve, »Uvijek sam očekivao, da će mi sv. Alojzije tako nešto izmoliti, pošto sam ga počevši od drugoga razreda tako često molio za sretan izbor staleža.« Đaci su saznali istom iza smrti, da je Petar postao isusovac.

Bližio se konac. 14. travnja na Veliku srijedu Petru je bilo jako teško. »Baš se ne da više živjeti«, rekao je bolno. Zamolio je da koji svećenik ostane uza nj. U jedan sat po ponoći u četvrtak još mu je više pozlilo. »Nekud mi je čudno, reče, ne mogu više da dišem.« »Bi li malko vode?« — »Ne, hvala, ja ću se pričestiti«, dahne Petar. »Ne smeta, ti se smiješ napiti, pa ipak primiti sv. Pričest.« — »Nije potrebno da pijem«. A gorio je u vrućici. Iza kratke stanke upita: »Molim, kada bih se mogao danas pričestiti?« — »Ja sam već sam mislio o tome da ti danas ranije donesem sv. Pričest, možda u 4 sata?« — »Molim, što prije!« zaželi Petar. — U 2 sata ujutro na Veliki Četvrtak primio je uskrsnu sv. Pričest, posljednju u životu. Sad stade po-

tresnim riječima zahvaljivati Bogu za sve milosti koje mu je udijelio, prinese mu sav život, obnovi redovničke zavjete, izmoli kongreganističku posvetu i križni put. Par puta dao se prenijeti u naslonjač ne bi li mu odlanulo. Tužio se nije ni na što. Pogled je odmarao na Raspelu, a usne su se lagano pomicale u neprestanoj molitvi. Još nije bio konac. Žilava hercegovačka narav nije se dala slomiti. Dočekao je i podne. Okusiti nije mogao ništa.

Iza ručka došli su mu svi osmoškolci u pohode. Petar je izgledao tako jadan da nijedan od njih nije smogao ni riječi, samo su ga nijemo promatrali. O. Puntigam redom je predstavljao svakoga. Petar je svakoga pogledao tamnim pogledom što je trnuo, a onda je tiho rekao: »Hvala!« — Jedan od osmoškolaca rekao je: »Odsad ne treba da mi tko opširno opisuje smrt jednog sveca. Dosta će biti da se sjetim Petra, pa ću si dobro moći predočiti.«

U dva sata iza podneva magister je Oton Slavik sjedio uz bolesnika na rubu postelje i molio krunicu, a o. Puntigam molio je kraj prozora brevijar. Petar je nešto šapnuo. Magister Slavik nagnuo mu se. Petar ponovi: »Otac!« — Dođe otac Puntigam. »Zadnje molitve!« reče Petar. Pri potpunoj svijesti molio je pobožno djelo skrušenja, ljubavi, pouzdanja i razne kratke molitve.

»Isuse!« ... bila mu je posljednja riječ. Na usnicama držao je križ. Kod crkvenih molitava nije više micao usnama. Potpuno se upokojio bez znaka smrtne borbe. U taj čas uniđe u sobu fra Marko i otac Rektor. Petar je još bio živ. Tad uzdahnu duboko, pa opet drugi put, i još jednom ... izdahnuo je. Do nogu mu je bio

kip Majke Božje Lurdske i slika Presvetog Srca. Zadnje zrake svojih ugaslih očiju upravio je onamo.

»Imao sam sreću gledati kako umire svetac«, rekao je kasnije Oton Slavik, Petrov profesor u osmom razredu iz matematike i fizike. Pero je doživio 22 godine, 10 mjeseci i 27 dana. Consummatus in brevi explevit tempora multa = završivši rano, ispunio je mnogo vremena.

Đaci su se vratili sa šetnje istom u 7 sati navečer. »Umro je. Mrtav je!« Generalni prefekt o. Puntigam skupi sjemeništarce i ispriča im Petrov završetak do u tančine. Slušali su šuteći. Kad je spomenuo da je Petar umro kao isusovac i da leži odjeven u redovničko odijelo, začudiše se svi. Neki zaplakaše od ganuća, drugi oboriše oči. Pod večerom od osmoškolaca jedva se koji dotakao jela. Cijelo ga je sjemenište htjelo vidjeti na odru. Šta je tim dečkima? Evo, šta je Petar značio u njihovim dušama. Ne moraju ljudi uvijek biti ni svjesni, a pogotovo ne moraju priznati toga, ali pravu veličinu svaki osjeća, velike ljude uvijek poštuje, makar se pravio da ih omalovažuje.

Sud drugova i profesora

Samo ćemo dosadašnjim svjedočanstvima dodati nova. Sjećamo se šta su o njemu sudili učitelj Vuksan, fra Ambro — župnik i »svеđerni štovatelj« — šta je osjećao prema njemu vlastiti otac. Često smo iz postupaka vidjeli šta su o njemu mislili profesori, poglavari pa i đaci.

Još prije Petrove smrti reče jedan mlađi sjemeništarac: »Ja sam već onda oćutio neko poštovanje prema njemu, jer sam vidio njegovu pobožnost i jer su mi đaci rekli da će Petar Barbarić biti svetac. Kako sam i ja onda misilo da će mi uspjeti postati svecem, bio mi je Petar Barbarić još draži.«

Par dana prije Petrove smrti reče jedan mali prorok: »Njegov će se život čitati u kongregaciji.« — Isto tako govorili su prije nego što je umro: »Nećemo se mi moliti za njega, već njemu.«

Iza smrti Marijini zbornici isprva su se nećkali da izmole za bivšeg nadstojnika »Službu za mrtve«. Petru toga ne treba. Neki manji govorili su da će ga odmah uzeti za zaštitnika. Među starijima mogao si čuti ovakove izjave: »O, da mi je onako umrijeti!« — »Da se

hoće zamijeniti sa mnom!« — »Ja bih odmah legao na odar mjesto njega.«

Oko Petrova lijesa događale su se stvari kao oko svetačkih odara. Đaci su trgali potajno komadiće rokete i odijela, uzimali voska. Kongreganisti poslaše jednoga da mu kose odreže. Često spominjani mg. Oton Slavik odrezao je svitak kose.

Evo par izjava iz pisma jednog osmoškolca koji je kroz osam godina skupa živio s Petrom: »Bolna srca, evo nas pred Vas, predragi nam učitelju, komu bismo rado donijeli samo vesele i ugodne vijesti. Toliki naš gubitak bit će i za Vas nemio udarac! Najboljeg Vašeg nema više. Petar Barbarić zamijenio je ovaj život i svijet koji njega ne bijaše vrijedan, ljepšom domovinom — rajem... Osobito za posljednjih tjedana život mu ne bijaše drugo nego jedna neprekidna molitva. Iz sobe išao bi u kapelu, iz kapele u crkvu, iz crkve vratio bi se opet u sobu, da i ondje nastavi svoje molitve i duhovno štivo... Zadnjih godina opažalo se sve više i više kako on ozbiljno teži za vrhuncem savršenosti. O, tuj bi se dalo pripovijedati što se inače čita obično samo u žiću velikih ugodnika Božjih. Bio je suviše dobar za ovu zemlju... O, Velečasni, teško je izgubiti takova suučenika, ali velika je čast da je bio naš. On nas sigurno neće zaboraviti; od njegove se ljubavi mnogom još nadamo.«

Svojima kod kuće piše isti osmoškolac: »Ja bih mu bio zavidio smrt njegovu i s veseljem odmah mjesto njega umro, kad bi mi mogao i htio dati svoje zasluge...«

Jedan sedmoškolac veli u pismu: »Petar je zaslužio da bude primljen u Družbu Isusovu. Nitko ne može o njemu kazati što ne bi bilo na uzor i đacima i isusovcima...« Isti priča kako se mlađi pitaju: »U čemu je bio bolji sv. Stanislav od Pere?«

Jedan šestoškolac piše odmah nakon Perine smrti: »U nas nitko ne sumnja da je Petar ravno u nebo otišao i visoko mjesto zauzeo među blaženicima u nebu. Ja sam ga toliko za života štovao i njegovim se krepostima divio, te sam mu se već molio; a nema sumnje da će biti prvi narodni svetac u hrvatskim zemljama.« Eto, tako je mislio taj šestoškolac.

Jedan petoškolac javlja prijatelju: »Barbarića slave đaci kao sveca. Ako njega Crkva jednom ne proglasi svecem, tada si ja ne ću nikad moći svetost kojega sveca predstaviti.« Ovaj se već gotovo prijeti, ako Petar ne bude proglašen svecem.

Oni još mlađi odmah bi ga htjeli proglasiti svecem. Jedan trećoškolac piše roditeljima: »Dao Bog da budu svi gojenci kao pokojni Petar! Onda bi naše sjemenište bilo kao nebo na zemlji.«

Diarium Sodalitatis, Kongreganistički Dnevnik veli o Petru kratko: »Petar je bio učenik, a uistinu svojim životom mogao je biti učitelj kreposti.«

Nemojmo se varati, đaci su strogi suci. S pravim užitkom ruše oni pred sobom i velike, priznate veličine, jer sami žele biti veliki. A ni profesori i odgojitelji svih vremena nisu baš skloni da u pitomcima vide anđele. Njihova je pažnja usmjerena baš na pogrješke gojenaca, da im »roščiće stuku«, kako se to kaže.

Na Veliku subotu u 10 sati svrstao se sprovod. Glas je o svetom mladiću prodro u grad. Mnogi građani i vjernici dođoše ga obaći na odru. Cio grad govorio je o njemu: na sprovod običnog osmoškolca, zavodskog pitomca, došle su čč. sestre Milosrdnice, okružni predstojnik Mihovil vitez Rukavina, kotarski predstoj-

nik, oficiri i činovnici. Osmoškolci su nosili bijeli lijes. Zvona su tako uskrsno, veselo zvonila. Isus je uskrsnuo. A dečki su osjećali: »I naš je Pero uskrsnuo!« Snažno i prkosno odbijala su zvona teške batove, a dolina je odjekivala.

I ljudska su srca zvona. Odjekuju na udarce nevolja i kušnja te pjevaju slavu svome Bogu. Nekoja prepuknu ili se zablate, a nekoja zvone ustrajno i jasno u plave visine. Takova mi zvona rado slušamo, a ne ona slaba, napukla ili zaprljana..., a napukla kreštava zvona ipak se javljaju i kvare nam sluh.

Dao Bog da cijelom Hrvatskom jeknu zvuci svetih zvona, da se čuju. Željni smo ih čuti! Htjeli bismo čuti nešto o punim i čistim ljudskim osjećajima, ozbiljnim ljudskim mislima, jer nas je moderno dobra priviklo na turobne, zamršene, sebične misli i osjećaje, koji ne zvone, nego prepuklo zveče. Već nas i uši bole. Petre Barbariću, izmoli nam srdaca koja će zvoniti velikim mislima i plemenitim osjećajima!

Čudne se stvari događaju

Po dekretu pape Urbana IV ne smije se početi proces oko beatifikacije dok se ne navrši 40 godina iza smrti. — 1935. god. 38 godina nakon smrti, približilo se vrijeme da se učine neke pripreme. Vrhbosanski Ordinarijat u Sarajevu dozvolio je da se tijelo sluge Božjega iskopa i sahrani kraj crkve. Komisija je pri iskapanju očekivala da će jedva što naći od pokojnika. Pa i mlađi grobovi pokraj Barbarićeva jedva su šta sačuvali od svojih pokojnika, jer je teren vlažan. Na veliko iznenađenje, čak je i lijes Petrov prilično sačuvan, pa su tijelo s groblja u njemu prenijeli u crkvu. Redovničko odijelo i vunene čarape potpuno su sačuvane, roketa je samo trag ostavila. Mišićje se sasušilo, ali kosti i koža ostadoše. Koža je gdjegdje pougljenila. U grobu blizu Barbrićeva iza 13 godina našao se samo komad svile i letvica od lijesa. Svakako izvanredna providnost Božja. Tijelo je postavljeno blizu Gospina oltara u sjemenišnoj crkvi iza zida.

Narod je dolazio do njegova groba, osobito četvrtkom kad je sajam, i jer je Petar umro na Veliki četvrtak. Izgleda da je ovo štovanje Bogu milo. Izgleda, velim, jer će o tom suditi učiteljstvo sv. Crkve. Svakako čudne se stvari događaju. U samom Travniku pobi-

lježeno je do 250 uslišanja, a nekoji su slučajevi posve izvanredni. Tako na pr.

Anđi Rajić iz Gučje Gore stala se sušiti ruka. Liječnici namiještali ruku, injekcijama kušali je oživjeti. Dva sata je ležala u narkozi. Sarajevski liječnici rekoše da joj nema lijeka: živci se pošli sušiti. Uputili su je da četvrtkom dolazi na grob i pouzdano moli devetnicu. To je bilo u nedjelju. Odmah sutradan osjeti olakšicu, skine gips, mogla je micati prste. Ruka je potpuno ozdravila.

Kati Čolić iz sela Uzričja kod Gornjeg Vakufa otvorila se na nozi rana. pa je krvarila neprestano. Teškom se mukom opirala na tu nogu. Odgovarali su je, nek ne ide Petru na grob, neće moći. Ona htjela poštopoto. S početka je hodala teško, kasnije bi joj lakše. U Travniku se ispovjedi, pričesti i dadne odslužiti sv. misu u tu nakanu da po zagovoru sluge Božjeg Petra Barbarića noga ozdravi. Oprala je ranu na Gospinu vrelu. Krvarila je. Svjetovali je da nogu poveže, ali kako je krv neprestano tekla, samo je navukla čarape i pješačila dalje. Na putu (7 sati hoda od Travnika do sela) primijeti da je krvarenje prestalo. Nije do kuće ništa gledala. Boli su prestale. Kod kuće skine okrvavljene čarape, a rani ni traga nema, potpuno je iščezla.

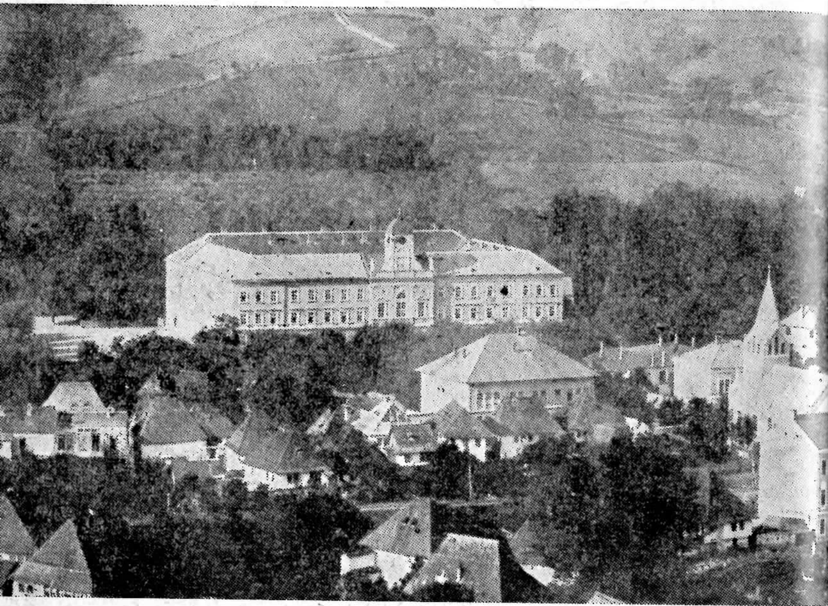
U velikom životopisu ima još mnogo opisa ozdravljenja i manjih ili većih uslišanja. Čudne se stvari događaju, a vjernici imaju sve više pouzdanja u zagovor Petra Barbarića.

Tokom godine završena je parnica u samoj nadbiskupiji, svi su dokumenti prevedeni na latinski jezik i čitav je proces predan u Rim. Smijemo gajiti ozbiljne nade da nećemo dugo čekati i sv. će Crkva slugu Božjega Petra Barbarića dignuti na čast oltara.

MOLITVA DA BI PETAR BARBARIĆ BIO PROGLAŠEN BLAŽENIM I SVETIM:

Božansko Srce Isusovo, udostoj se proslaviti svog vjernog slugu Petra i daj da po njegovu uzoru sve više ljubimo Tvoje presv. Srce i Tebi u čistoći tijela i duše vjerno služimo.

Nebeska Kraljice i Majko naša Marijo, izmoli svojim svemogućim zagovorom kod Boga da Tvoje odabrano dijete bude naskoro uzvišeno na čast oltara. Amen.

SJEMENIŠTE I GIMNAZIJA U TRAVNIKU